

VILNIAUS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO ADMINISTRAVIMO FAKULTETAS

APSKAITA IR FINANSŲ VALDYMAS

Aleksandra Ražanauskienė
MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

BENDROVIŲ, KURIŲ VERTYBINIAIS POPIERIAIS PRIEKIAUJAMA NASDAQ BALTIC RINKOJE, FINANSINĖS ATSKAITOMYBĖS KOKYBĖS VERTINIMAS PAGAL AUDITORIAUS IŠVADŲ TIPUS: 2019 – 2024 M. ANALIZĖ	ASSESSMENT OF THE QUALITY OF FINANCIAL REPORTING OF COMPANIES WHOSE SECURITIES ARE LISTED ON THE NASDAQ BALTIC MARKET BASED ON TYPES OF AUDITOR'S OPINIONS: ANALYSIS FOR THE PERIOD 2019 – 2024

Darbo vadovas Asist. Dr. Darius Vaicekuskas

Vilnius, 2026

TURINYS

IVADAS.....	5
1. AUDITORIAUS IŠVADOS TEORINIAI IR REGULIACINIAI ASPEKTAI.....	8
1.1. Finansinės atskaitomybės kokybės charakteristikos ir jų įtaka auditoriaus išvadai.....	8
1.2. Audito teoriniai aspektai.....	10
1.3. Nepriklausomo auditoriaus išvados svarba.....	13
1.4. Nepriklausomo auditoriaus išvados struktūra ir reglamentavimas.....	15
1.5. Nepriklausomo auditoriaus išvados tipai ir juos lemiantys veiksniai.....	20
2. EMPIRINIO TYRIMO METODOLOGIJA.....	25
2.1. Empirinio tyrimo eigos etapai.....	26
2.2. Taikomi duomenų rinkimo instrumentai ir jų kodavimas.....	29
2.2.1. Duomenų rinkimo metodai.....	29
2.2.2. Duomenų kodavimo principai.....	30
2.3. Tyrime taikomų statistinių metodų aprašymas.....	31
2.4. Duomenų saugojimas ir etiniai aspektai.....	32
2.5. Tyrimo metodologiniai apribojimai.....	32
3. FINANSINĖS ATSKAITOMYBĖS KOKYBĖS VERTINIMAS PAGAL AUDITORIAUS NUOMONIŲ TIPUS NASDAQ BALTIC RINKOJE.....	34
3.1. Auditoriaus nuomonės tipų pasiskirstymo analizė 2019 – 2024 metų laikotarpiu.....	35
3.2. Modifikuotos auditoriaus nuomonės tikimybės vertinimas.....	46
3.3. Auditoriaus nuomonės tipo ir analizuojamų veiksnių statistinio reikšmingumo vertinimas.....	47
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	49
LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	52
SANTRAUKA.....	55
SUMMARY.....	57

LENTELIŲ SĄRAŠAS

- 1 lentelė.** Auditoriaus išvados reikšmė suinteresuotosioms šalims
- 2 lentelė.** Modifikuotų nuomonių tipai ir dalyko, nulemiantys modifikavimą, pobūdis
- 3 lentelė.** Empirinio tyrimo eigos schema
- 4 lentelė.** Tyrimo duomenų bazės pavyzdys
- 5 lentelė.** Tyrimo duomenų kodavimo pavyzdys
- 6 lentelė.** Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių audito įmonės, jų kapitalo kilmė ir auditoriaus išvadų skaičius 2019-2024 m.
- 7 lentelė.** Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus išvadų pasiskirstymas pagal sektorius 2019 – 2024 m.
- 8 lentelė.** Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus išvadų pasiskirstymas pagal nuomonės tipą
- 9 lentelė.** Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių sąlyginių nuomonių priežastys 2019 – 2024 m.
- 10 lentelė.** Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus nuomonių pasiskirstymas pagal audito įmones
- 11 lentelė.** Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus nuomonių pasiskirstymas pagal sektorių
- 12 lentelė.** Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus nuomonių pasiskirstymas ir modifikuotų nuomonių tikimybė pagal sektorius

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

- 1 paveikslas.** Audito įrodymų pagrindinės savybės
- 2 paveikslas.** Audito testų struktūra
- 3 paveikslas.** Audito proceso schema
- 4 paveikslas.** Nepriklausomo auditoriaus išvados dalys ir atitinkami Tarptautiniai audito standartai
- 5 paveikslas.** Auditoriaus išvados tipai
- 6 paveikslas.** Auditoriaus nuomonės tipai
- 7 paveikslas.** Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus išvadų dinamika 2019 – 2024 m. ir audito įmonių kapitalo kilmė
- 8 paveikslas.** „Didžiojo ketverto“ ir kitų audito bendrovių auditoriaus išvadų dinamika 2019 – 2024 m.
- 9 paveikslas.** Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus nuomonių pasiskirstymas pagal nuomonės tipą 2019 – 2024 m.
- 10 paveikslas.** Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus nuomonių pasiskirstymas tarp Baltijos šalių 2019 – 2024 m.

IVADAS

Darbo temos aktualumas

Auditoriaus išvada nėra formalumas ar įstatymo numatyta pareiga. Ji iš tikrųjų parodo, kiek galima pasitikėti finansinėmis ataskaitomis, parodo jų tikslumą ir leidžia matyti, kaip iš tiesų sekasi įmonei. Be to, ji palaiko skaidrumą kapitalo rinkoje. Auditoriaus išvada turi stiprią informacinę vertę – finansinių ataskaitų vartotojai remiasi ja, kai sprendžia, kaip vertinti įmonės finansinę būklę ar jos veiklos tęstinumą. Listinguojamoms bendrovėms ši procedūra privaloma, bet iš tikrųjų ji daug svarbesnė – be auditoriaus išvados nebūtų ir pasitikėjimo rinka. Kaip auditorius įvertina įmonę, tai tiesiogiai veikia jos reputaciją, galimybes pritraukti kapitalą ir investuotojų, kreditorių ar kitų suinteresuotų šalių sprendimus.

Nasdaq Baltic yra gerai žinoma vertybinių popierių rinka Baltijos šalyse. Rinka apjungia tris nedideles, bet sparčiai augančias ekonomikas – Lietuvos, Latvijos ir Estijos. Šioje rinkoje listinguojamos įmonės privalo laikyti aukštą atskaitomybės ir skaidrumo reikalavimus, todėl audito išvados analizė leidžia efektyviai įvertinti finansinių ataskaitų kokybę ir jų atitiktį galiojantiems apskaitos bei audito standartams.

Gera finansinė atskaitomybė padeda lengviau priimti sprendimus. Ji sumažina informacijos painiavą ir didina pasitikėjimą įmone – tai pastebi Dechow, Ge ir Schrand (2010). Daugelis žmonių remiasi audito ataskaitomis, kai priima ekonominius sprendimus, apie tai kalba ir Goicoechea, Gomez-Bezares ir Ugarte (2021). Auditoriaus išvadas naudoja įvairiai, tai priklauso nuo situacijos. Jei auditorius, vertindamas situaciją, pakeičia savo išvadą, Beaubrun (2021) teigia, kad vartotojų rizika dėl finansinės informacijos išauga.

Analizuojamos temos ištyrimo lygis

Finansinės atskaitomybės ir auditoriaus išvadų santykis nuolat kelia susidomėjimą tiek Lietuvos, tiek užsienio mokslininkams. Lietuvių autoriai daugiausia gilinasi į auditoriaus išvadų tipus, stebi, kaip jie keičiasi laikui bėgant, analizuoja, kodėl atsiranda modifikuotos išvados. Šią temą tyrinėjo Legenzova ir Kancerevičiūtė (2008). Joms pritarė Legenzova ir Čėčkauskaitė (2013). Vėliau Kustienė ir Vaičaitienė (2017) papildė šiuos tyrimus. O užsienio autoriai auditoriaus išvadas nagrinėja platesniame kontekste, pabrėždami jų svarbą finansinių sprendimų priėmimui, skirtą veiklos tęstinumo vertinimui. Aukštos kokybės finansinė atskaitomybė padeda priimti geresnius sprendimus, Dechow, Ge ir Schrand (2010) nuomone. Ji sumažina informacijos asimetriją bei padidina pasitikėjimą įmone. Goicoechea, Gomez-Bezares ir Ugarte (2021) pabrėžia, jog priimant ekonominius bei finansinius sprendimus, suinteresuotieji asmenys remiasi vien tik auditoriaus

išvadamis. Beaubrun (2021) aprašo realius auditoriaus nuomonės panaudojimo atvejus ir nurodo, kad pakoreguotos nuomonės atspindi didesnę finansinių duomenų grėsmę vartotojams.

Darbo naujumas

Šio darbo išskirtinumas slypi būtent sisteminėje analizėje. Joje pirmąsyk nagrinėjamos Nasdaq Baltic biržoje kotiruojamos Baltijos valstybių įmonių auditoriaus ataskaitos. Atliktas tyrimas apima laikotarpį nuo 2019 metų iki 2024 metų. Sudaryta išvadų tipų analizė, derinant teorinius duomenis su empirinės analizės duomenimis. Regioniniame kontekste nustatomos pokyčių tendencijos. Šiame darbe nagrinėjama finansinės atskaitomybės kokybė. Čia gilinamasi į finansinės atskaitomybės kokybę, ją vertinant pagal auditoriaus išvadų tipus. Finansinių sprendimų priėmėjai įgyja naujų žinių apie auditoriaus išvadų svarbą. Informacijos rizikos suvokimas gerėja Baltijos šalių kapitalo rinkose.

Darbo problema

Ar 2019 – 2024 metų laikotarpiu Nasdaq Baltic rinkoje listinguojami Baltijos šalių emitentai užtikrina finansinės atskaitomybės kokybę, vertinamą pagal auditoriaus išvadų tipus?

Darbo tikslas

Išanalizavus auditoriaus išvadų teorinius aspektus, įvertinti Nasdaq Baltic rinkoje listinguojamų įmonių finansinės atskaitomybės kokybę 2019 – 2024 m. laikotarpiu, remiantis auditoriaus nuomonės tipų analize.

Darbo uždaviniai

1. Išnagrinėti auditoriaus išvadų teorinę sampratą bei jų tipus, apibrėžti jų reikšmę bei Tarptautinių audito standartų reglamentavimą.
2. Nustatyti auditoriaus išvadų tipų pasiskirstymą Nasdaq Baltic rinkoje 2019-2024 m. laikotarpiu.
3. Įvertinus auditoriaus nuomonių tipų dinamiką ir jų pokyčių tendencijas analizuojamu laikotarpiu, nustatyti finansinės atskaitomybės kokybės lygį.
4. Įvertinti modifikuotos auditoriaus nuomonės pasireiškimo tikimybę bei nustatyti jos priklausomybę nuo analizuojamų veiksnių, taikant statistinius metodus.

Darbo metodai

Lyginamoji literatūros analizė – tai mokslinių straipsnių, teisės aktų bei audito standartų analizė. Ji panaudota siekiant išnagrinėti teorinę auditoriaus išvadų sampratą bei reglamentavimą.

Kokybinė dokumentų analizė – Nasdaq Baltic rinkoje listinguojamų įmonių metinių finansinių ataskaitų ir auditoriaus išvadų nagrinėjimas.

Kiekybinė analizė – auditoriaus išvadų tipų pasiskirstymo dažnumo nustatymas, pokyčių nustatymas bei palyginimas pagal šalis. Modifikuotos auditoriaus nuomonės tikimybės vertinimas. Auditoriaus nuomonės tipo ir analizuojamų veiksnių statistinio reikšmingumo vertinimas.

Lyginamoji analizė – listinguojamų įmonių Nasdaq Baltic rinkoje auditoriaus išvadų tipų palyginimas.

Dirbtinio intelekto naudojimas

Rengiant magistro baigiamąjį darbą dirbtinio intelekto instrumentais ir platformomis naudotasi nebuvo. Darbo tekstas parengtas remiantis moksline literatūra ir teisės aktais.

Darbo struktūra

Darbas susideda iš trijų pagrindinių dalių:

1. *Teorinė dalis* – nagrinėjamos finansinės atskaitomybės kokybės charakteristikos ir jų įtaka auditoriaus išvadai, nustatoma auditoriaus išvados svarba, aprašoma audito eiga, auditoriaus išvadų struktūra ir reglamentavimas bei išvadų tipai pagal Tarptautinius audito standartus.
2. *Empirinio tyrimo metodologija* – aprašomi pasirinkti tyrimo metodai, imtis ir tyrimo ribotumai bei analizuojamų duomenų šaltiniai.
3. *Empirinių rezultatų analizė* – pateikiami atlikto tyrimo rezultatai: listinguojamų įmonių Nasdaq Baltic rinkoje auditoriaus išvadų tipų pasiskirstymo analizė per 2019 – 2024 m. laikotarpį, pateikiamos tipų pokyčių tendencijos bei palyginimas tarp Lietuvos, Latvijos ir Estijos šalių. Taip pat atliekami modifikuotos auditoriaus nuomonės tikimybės vertinimas bei auditoriaus nuomonės tipo ir analizuojamų veiksnių statistinio reikšmingumo vertinimas.

AUDITORIAUS IŠVADOS TEORINIAI IR REGULIACINIAI ASPEKTAI

Darbo teorinėje dalyje, svarbu atkreipti dėmesį, aptariami auditoriaus išvados teoriniai ir reguliaciniai aspektai. Pirmoji dalis nagrinėja finansinės atskaitomybės kokybės savybes ir jų poveikį auditoriaus išvadai, siekiant atskleisti finansinių ataskaitų informacijos kokybės sąsajas su auditoriaus išvados tipu. Audito teoriniai aspektai, beje, analizuojami vėliau. Nepriklausomo auditoriaus išvadų esmė finansinės atskaitomybės vartotojams tirama. Analizuojama auditoriaus išvados struktūra, jos reglamentavimas. Remiamasi galiojančiais teisės aktais bei Tarptautiniais audito standartais (TAS). Paskutinėje dalyje aptariami auditoriaus išvadų tipai; nurodomi jų pasirinkimą lemiantys veiksniai. Ši teorinė analizė leidžia įvertinti auditoriaus išvadų taikymo praktiką. Sudaromas pagrindas tolimesnei empirinei analizei.

1.1. Finansinės atskaitomybės kokybės charakteristikos ir jų įtaka auditoriaus išvadai

Finansinės atskaitomybės kokybė yra labai svarbi tiek įmonių vadovybei, tiek finansinių ataskaitų vartotojams. Kokybiška finansinė informacija leidžia priimti pagrįstus ekonominius ir investicinius sprendimus bei didina pasitikėjimą įmone. Pagal Tarptautinių finansinės atskaitomybės standartų Konceptinį pagrindą, dvi pagrindinės finansinės atskaitomybės kokybės charakteristikos yra reikšmingumas ir tikras bei teisingas atvaizdavimas. Finansinė informacija laikoma reikšminga, jeigu ji gali paveikti vartotojų priimamų sprendimų rezultatus. Tikras ir teisingas atvaizdavimas reiškia, kad informacija pateikta išsamiai, objektyviai, be esminių klaidų. Tokios savybės leidžia finansinėms ataskaitoms aiškiai parodyti realią bendrovės finansinę padėtį ir jos veiklos rezultatus.

Finansinės informacijos kokybė priklauso ne tik nuo pagrindinių reikalavimų. Svarbios ir papildomos savybės: palyginamumas, patikrinamumas, savalaikiškumas, suprantamumas. Be palyginamumo sunku įvertinti duomenis tarp skirtingų laikotarpių ar įmonių. Patikrinamumas užtikrina, jog informacija tiksli. Savalaikiškumas reiškia, jog vartotojai gauna duomenis būtent tada, kada jų reikia sprendimams. Suprantamumas leidžia žmonėms suprasti net sudėtingesnę informaciją ir pritaikyti ją praktiškai (International Accounting Standards Board, 2018). Dechow, Ge ir Schrand (2010) akcentuoja: aukštos kokybės finansinė atskaitomybė padeda priimti geresnius sprendimus, sumažina informacijos asimetriją ir sustiprina pasitikėjimą įmone.

Finansinių ataskaitų kokybė yra glaudžiai susijusi su auditu, nes remiantis auditoriaus išvada, nustatoma, ar finansinė informacija atitinka nustatytus reikalavimus. Dėl šios priežasties auditoriaus nuomonė tampa svarbiu rodikliu, leidžiančiu daryti išvadas apie finansinės

atskaitomybės kokybę. Pagal 700 –ąjį Tarptautinį audito standartą „Nuomonės apie finansines ataskaitas susidarymas ir pateikimas“, auditorius turi įvertinti, ar:

1. finansinėse ataskaitose aiškiai nurodyti taikomi apskaitos metodai;
2. taikomi apskaitos metodai atitinka aktualius finansinės atskaitomybės reikalavimus;
3. apskaitiniai įvertinimai, kuriuos atliko vadovybė, yra pagrįsti;
4. informacija, pateikta finansinėse ataskaitose, yra aktuali, patikima, suprantama ir palyginama;
5. finansinėse ataskaitose pateikta informacija leidžia vartotojams suprasti reikšmingus sandorius ir įvykių poveikį;
6. terminai, vartojami finansinėse ataskaitose, turi būti tinkami ir aiškūs.

Moksliniai tyrimai rodo, kad auditas padeda sumažinti informacijos skirtumus tarp įmonės vadovybės ir išorinių vartotojų. Auditoriaus išvada veikia kaip pasitikėjimo garantas, patvirtinantis, kad finansinės ataskaitos yra patikimos (Francis, 2011; DeFond ir Zhang, 2013). Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 537/2014 nurodo, kad auditoriaus išvada turi būti aiški ir nedviprasmiška, siekiant sustiprinti vartotojų pasitikėjimą audituojamų įmonių finansinėmis ataskaitomis.

Lietuvos autorių moksliniai tyrimai rodo, kad finansinės atskaitomybės kokybės gerėjimas yra siejamas su didesniu nemodifikuotų auditoriaus išvadų skaičiumi. Legenzova ir Kancerevičiūtė (2008) nustatė, kad Nasdaq Baltic rinkoje listinguojamose Lietuvos bendrovėse dažniausiai pateikiamos nemodifikuotos auditoriaus išvados. Tai siejama su geresne apskaitos praktika. Kitame tyrime Legenzova ir Čėčkauskienė (2013) nustatė, kad sąlyginių ir neigiamų auditoriaus išvadų kiekis sumažėjo, kas rodo teigiamas finansinės atskaitomybės tendencijas.

Auditoriaus išvadų kokybė iš tikrųjų labai svarbi. Tai pabrėžia Beabrun (2021). Jis rašo, kad kai finansinė atskaitomybė patikima, auditorių nuomonė dažniausiai būna besąlyginė. O jei pasirodo modifikuota nuomonė, jau aišku: kyla problemų ar rizikų. Investuotojai šią informaciją vertina rimtai. Investuotojams svarbu žinoti kaip skirstomi jų pinigai. Jiems taip pat reikia patikimų duomenų, nes tai lemia sprendimus dėl kapitalo paskirstymo. Pagrįstumas yra labai svarbus šiuo atveju. Ypatingai Nasdaq Baltic rinkoje listinguojamoms įmonėms finansinės atskaitomybės kokybės lygis tampa dar svarbesnis. Listinguojamos bendrovės privalo laikytis griežtų skaidrumo reikalavimų. Tokios bendrovės privalo atskleisti tikrą informaciją. Kokybiška finansinė atskaitomybė, tokiu atveju, sustiprina įmonės reputaciją ir išlaiko investuotojų pasitikėjimą. Tai patvirtina Nasdaq Baltic Awards 2023 laimėtojų pavyzdys (Nasdaq Announces the Winners of the Nasdaq Baltic Awards 2023).

Apibendrinant, finansinės atskaitomybės kokybės charakteristikos daro tiesioginę įtaką auditoriaus išvadai. Kokybiška, aiški ir patikima finansinė informacija yra itin svarbi. Ji sudaro pagrindą nemodifikuotos auditoriaus išvados pateikimui. Šitos informacijos pateikimas padeda finansinių ataskaitų vartotojams. Taip vartotojai gali priimti pagrįstus ekonominius sprendimus.

1.2. Audito teoriniai aspektai

Auditas – tai struktūruotas procesas, kurio tikslas yra pateikti nepriklausomą nuomonę apie finansinių ataskaitų patikimumą ir kokybę. Audito pagrindas yra išsami kliento veiklos analizė ir tolimesnės darbo eigos planavimas. Pradiniai etapai padeda suprasti įmonės specifiką ir numatyti tolimesnius veiksmus, kurie užtikrina tinkamą audito atlikimą. Be tinkamo pasirengimo auditas negali būti efektyvus, todėl planavimas ir kliento pažinimas yra neatsiejama viso audito proceso dalis. Pasak Kurstienės ir Lakio (2002), auditorių darbas – tai tinkamai suplanuota darbo eiga ir griežtas nustatytų taisyklių laikymasis. Teigiama, kad atliktas planavimas apibrėžia tolimesnius darbo veiksmus bei padeda spręsti galimas būsimas problemas.

300 – asis Tarptautinis audito standartas „Finansinių ataskaitų audito planavimas“ numato, kad efektyviai atliktas auditas yra tinkamai suplanuotas auditas. Standartas audito darbus skirsto į kelis etapus:

1. Parengiamieji darbai – nepriklausomumo ir etikos reikalavimų nustatymas, reputacijos vertinimas bei darbo sąlygų aptarimas su klientu.
2. Planavimo darbai – apsvarstomi darbo apimtis, skirtas laikas, planavimas bei strategija ir prašomos iš kliento informacijos sąrašas.
3. Dokumentavimas – visų planuojamų darbų aprašymas, įskaitant audito strategiją, darbo planą bei visus pokyčius, kurie nustatyti darbo eigoje.

Tam, kad auditorius galėtų pateikti išvadą, jis turi atlikti bendrovės finansinį auditą – surinkti pakankamus ir tinkamus audito įrodymus, įvertinti įmonės vidaus kontroles, išanalizuoti galimas rizikas, patikrinti apskaitos įrašus bei taikomą apskaitos politiką. Pasak Daujotaitės ir kt. (2015), finansinių ataskaitų sudarymas bei nepriklausomo auditoriaus nuomonės pareiškimas nėra galimas be pakankamai tinkamų ir patikimų audito įrodymų.

Pagal 500 –ąjį Tarptautinį audito standartą „Audito įrodymai“ audito įrodymus sudaro informacija, pateikta apskaitos dokumentuose, kuria grindžiamas finansinių ataskaitų sudarymas ir auditoriaus nuomonė. Raziūnienė ir Adaškevič (2019) pažymi, kad auditorius viso audito metu turi rinkti įvairius audito įrodymus, kuriuos privalo sisteminti ir vertinti. Surinkti įrodymai privalo būti gaunami iš dvejopų šaltinių – vidaus ir išorės. Vidaus šaltiniai apima apskaitos sistemų ir

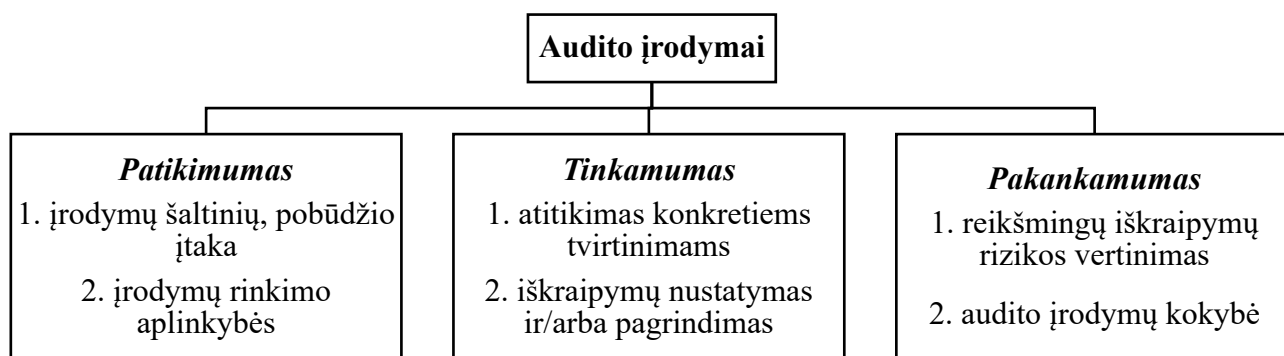
finansinių ataskaitų informaciją, tuo tarpu išorės šaltiniai – iš kitų institucijų ir bendrovių gautą informaciją.

Išsamiai išanalizavus 500 – ajį Tarptautinį audito standartą, Raziūnienė ir Adaškevič (2019) pateikia tris pagrindines audito įrodymų savybes – patikimumą, tinkamumą ir pakankamumą (1 paveikslas). Pirmoji audito įrodymų savybė yra patikimumas, kuris priklauso nuo informacijos šaltinio, jos pobūdžio bei aplinkybių, kuriomis įrodymai buvo gauti. Patikimi įrodymai atkeliauja iš patikimų šaltinių. Jie grindžiami vidaus kontrolės priemonėmis. Legenzova ir Kancerevičiūtė (2008) savo tyrime išskiria, kad finansinių ataskaitų patikimumas – tai esminė kokybinė charakteristika. Ši savybė užtikrinama auditavus ir patikrinus finansines ataskaitas. Autorės pabrėžia, kad ši savybė yra reikšminga tiek išorės, tiek vidaus vartotojams.

Antroji savybė – tinkamumas. Ji parodo, ar surinkti įrodymai tikrai atitinka tikrinamą teiginį ir ar jie iš tiesų pagrindžia finansinių ataskaitų teisingumą. Auditorius, vertindamas įmonės finansinę informaciją, remiasi įvairiais finansinių ataskaitų tvirtinimais, kad įsitikintų – duomenys atspindi tikrą ir teisingą įmonės padėtį. Trečioji savybė – pakankamumas. Tai reiškia, jog auditorius turi surinkti pakankamai įrodymų, kad galėtų daryti pagrįstą audito išvadą. Kiek įrodymų reikia, lemia nustatyta reikšmingų iškraipymų rizika ir pačių įrodymų kokybė. Kai rizika didelė, reikia daugiau įrodymų. Jei surenkami aukštos kokybės įrodymai, jų kiekį galima mažinti, bet prasta kokybė niekada neatperka didelio kiekio (Raziūnienė ir Adaškevič, 2019).

1 paveikslas

Audito įrodymų pagrindinės savybės

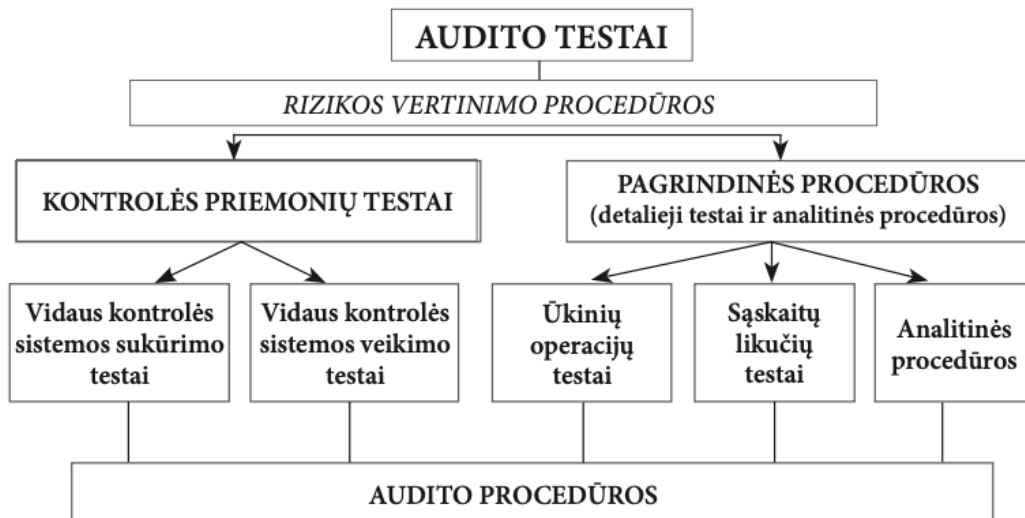

Šaltinis: Raziūnienė ir Adaškevič, 2019.

Siekiant gauti įrodymus, atliekami rizikos vertinimo procedūros. 2 paveiksle autoriai rizikos vertinimo procedūras suskirstė į kontrolės priemonių testus ir pagrindines procedūras – analitinės procedūros bei detalūs testavimai. Šių procedūrų pagalba auditorius nagrinėja tiek vidaus kontrolės sistemos egzistavimą, tiek jos veikimo principus (Daujotaitės ir kt., 2015).

2 paveikslas

Audito testų struktūra

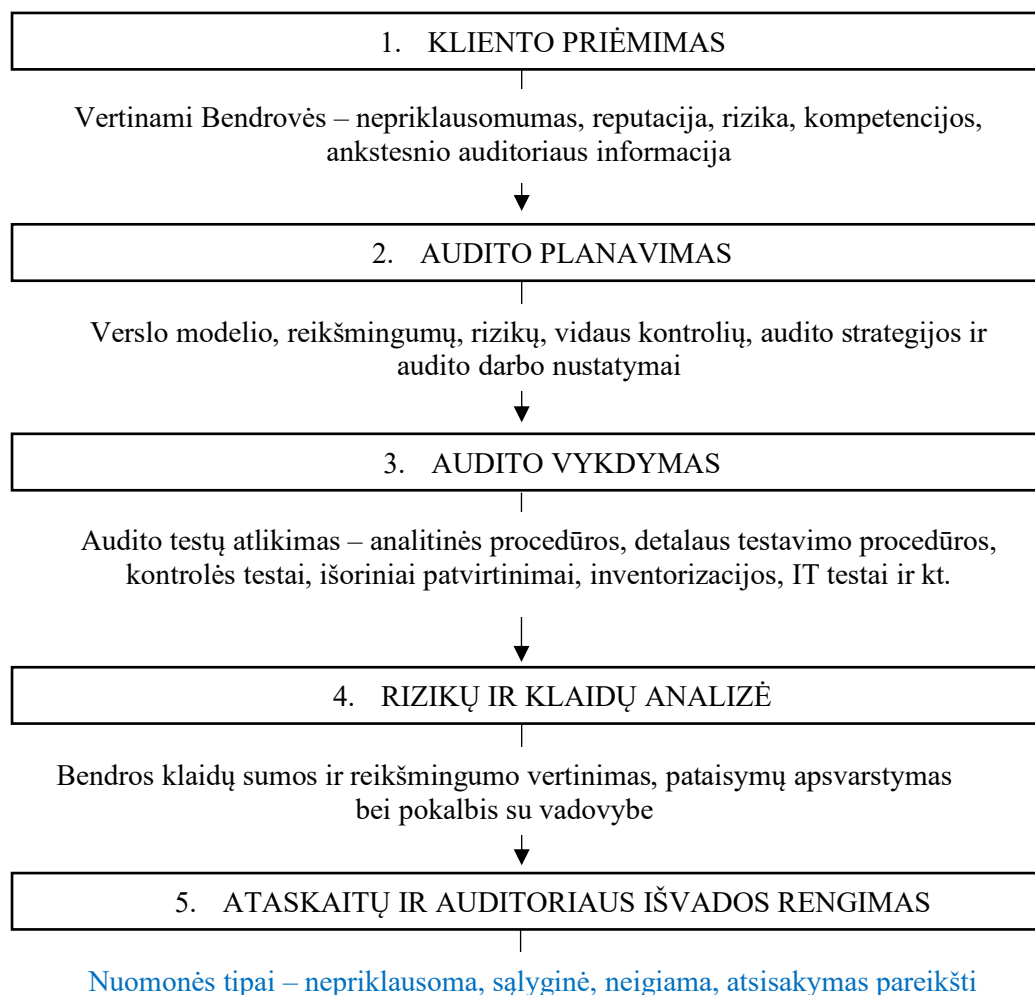
Šaltinis: Daujotaitė ir kt., 2015.

Užsienio autorių mokslinis darbas taip pat rodo, kad auditas yra finansinis procesas, kurio planavimo darbai susideda iš kelių etapų – kliento verslo rizikos nustatymas, rezultatų vertinimas, verslo procesų ir kontrolės tikrinimas bei apskaitinių įvertinimų ir detalių procedūrų testavimas. Eilifsen, Robert Knechel, Wallage (2001) atliktame darbe išskiriamos trys audito proceso dalys:

1. **Bendrovės rizikos vertinimas.** Peržiūrimos ankstesnių metų nustatytos rizikos. Išanalizavus šių metų aktualią informaciją, pagal poreikį išskiriamos papildomos rizikos.
2. **Audito įrodymų surinkimas.** Atliekami detalūs testavimai bei analitinės procedūros. Vertinama įmonės verslo rizika, surenkami įrodymai iš netradicinių šaltinių, pavyzdžiui, analitiniai įrodymai apie nefinansinius veiklos rodiklius.
3. **Audito administravimas.** Surenkama informacija apie klientą (ypač aktualų jeigu tai naujai auditojamas klientas), vyksta nuolatinė komunikacija su audito komanda bei bendraujama su klientais, užtikrinamas tolygus audito darbo paskirstymas visų metų eigoje.

3 paveikslas

Audito proceso schema

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Kurstienės ir Lakio, 2002, Eilifsen, Robert Knechel, Wallage, 2001, International Auditing and Assurance Standards Board, 2015, Daujotaitės ir kt., 2015.

Reziumuojant visus išanalizuotus mokslinius šaltinius bei Tarptautinius audito standartus, buvo sudaryta audito proceso schema (3 paveikslas). Buvo nustatyta, kad finansinio audito darbo eiga susideda iš penkių pagrindinių etapų – kliento priėmimo, audito planavimo, audito vykdymo, rizikų ir klaidų analizės bei ataskaitų ir auditoriaus išvados rengimo. Pateikta schema grindžiama ne tik teoriniais šaltiniais, bet ir nuosekliai taikoma praktikoje. Todėl ji visiškai atspindi finansinio audito darbo struktūrą.

1.3. Nepriklausomo auditoriaus išvados svarba

Nepriklausomo auditoriaus išvada – galutinis audito produktas, supažindinantis vartotojus su atlikto audito proceso rezultatais. Tai yra vienintelė ataskaita, prieinama jos naudotojams, pagal

kurią vertinami tiek auditoriaus profesionalumas ir kompetenciją, tiek bendrovės finansiniai rezultatai (Aqel, 2014).

Sreseli (2018) teigimu, auditoriaus išvada yra dokumentas, atspindintis galutinius audito rezultatus. Kai auditoriai parengia išvadą atsakingai, žmonės labiau pasitiki finansine informacija. Skaidrumas čia viską lemia. Kustienė ir Vaičaitienė (2017) pastebi, jog investuotojai, rinkdamiesi viešojo intereso įmones, nori matyti aiškiai tvarkomą skaidrią veiklą. Vartotojai į finansines ataskaitas žiūri rimtai. Nuo jų priklauso sprendimai, kuriuos jie priima. Taip užtikrinama, jog informacija būtų patikima ir aktuali. Auditas šitą skaidrumo užduotį atlieka išties veiksmingai. Jis padeda įvertinti rizikas ir numatyti potencialią naudą.

Nepriklausomi auditoriai, patikrinę įmonių finansinius duomenis, pateikia išvadas, apibendrinančius atlikto audito darbus ir rezultatus. Auditoriaus išvada atspindi apskaitos informacijos patikimumą bei užtikrina efektyvų finansinį bendravimą tarp galutinių vartotojų (Fakhfakn, 2015).

Lietuvos autoriai nurodo, kad finansinis auditas padeda įvertinti finansinių ataskaitų informacijos patikimumą ir jos atitikimą keliamiems reikalavimams.. Finansinių ataskaitų ir nepriklausomo auditoriaus išvados informacija svarbi įvairiems vartotojams, ypač akcininkams, investuotojams ir kreditoriams. Audito svarbą pasireiškia kuomet galutiniai informacijos vartotojai gali priimti teisingus sprendimus, įvertinti rizikas ir nustatyti tikėtiną naudą. Rezultate planuojamas aukštesnis pelnas ir efektyvus pinigų srautų paskirstymas (Legenzova ir Čečkauskaitė, 2013).

Anot Legenzova ir Kancerevičiūtė (2008), audito veikla padeda užtikrina informacijos patikimumą, kas yra labai aktualų organizuojant verslą. Auditoriaus darbas apima bendrovių veiklos patikrinimą, finansinių ataskaitų analizę ir vertinimą, siekiant nustatyti, ar jos sudarytos pagal galiojančius teisės aktus ir taikomus apskaitos principus.

Goicoechea, Gomez-Bezares, Ugarte (2021), kaip ir kiti aukščiau paminėti autoriai, pabrėžia, kad priimant ekonominius ir finansinius sprendimus, suinteresuotieji asmenys remiasi tik auditoriaus išvadomis. Manoma, kad nepriklausomo auditoriaus išvados pateikta informacija padeda palengvinti sprendimų priėmimą.

DeAngelo (1981) bei Watts ir Zimmerman (1990) teigimu, auditoriaus išvada yra pagrindinė priemonė, padedanti sumažinti informacijos asimetriją tarp bendrovės vadovybės ir suinteresuotųjų šalių. Analizuojant auditoriaus išvadą, vartotojai gali įvertinti bendrovės finansinę padėtį, veiklos rezultatus ir galimas rizikas. Tai ypač svarbu, kai finansinė informacija yra investicinių ir skolinimo sprendimu pagrindas.

Auditoriaus išvada laikoma svarbiu informacijos šaltiniu, nes ji aktuali įvairioms suinteresuotųjų šalių grupėms. Siekiant apibendrinti aptartus aspektus, buvo parengta 1 lentelė,

kurioje pateikiama auditoriaus išvados reikšmė, atsižvelgiant į skirtingų suinteresuotųjų šalių informacijos poreikius. Lentelėje pateikiama auditoriaus svarba įmonės vadovybei, investuotojams ir akcininkams, kreditoriams ir finansų institucijoms bei valstybės institucijoms.

1 lentelė

Auditoriaus išvados reikšmė suinteresuotosioms šalims

Įmonės vadovybė	Investuotojai ir akcininkai	Kreditoriai ir finansų institucijos	Valstybinės institucijos
Identifikuoja silpnąsias vietas apskaitoje ir gerina finansų valdymą	Suteikia pasitikėjimo, kad pateikta informacija yra patikima priimant investicinius sprendimus	Svarbu vertinant įmonės kredito riziką	Padedą užtikrinti, kad įmonės ataskaitos atitinka teisės aktus ir mokesčių reikalavimus

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Aqel, 2014, Sreseli, 2018, Kustienės ir Vaičaitienės, 2017, Legenzovos ir Čečkauskaitės, 2013, Legenzovos ir Kancerevičiūtės, 2008, Goicoechea, Gomez-Bezares, Ugarte, 2021, DeAngelo, 1981 bei Watts ir Zimmerman, 1990.

Reziumuojant, nepriklausomo auditoriaus išvada, svarbus dokumentas, apibendrina audito rezultatus. Ji suteikia finansinės informacijos vartotojams pasitikėjimą, nes patvirtina: auditas atliktas tinkamai. Auditoriaus išvada leidžia įvertinti bendrovės apskaitos skaidrumą. Dėl to, drauge su finansinėmis ataskaitomis, minėtoji išvada tampa esminė analitinė priemonė, siekiant įvertinti įmonės veiklos rezultatus, jų patikimumą.

1.4. Nepriklausomo auditoriaus išvados struktūra ir reglamentavimas

Auditoriaus išvada yra galutinis ir vienas svarbiausių audito proceso dokumentų, kuriame apibendrinami atlikto audito rezultatai. Remdamasis profesiniu sprendimu, auditorius pateikia nuomonę apie bendrovės finansinių ataskaitų teisingumą ir jų atitikimą taikomiems apskaitos principams (International Auditing and Assurance Standards Board, 2015).

Nasdaq Baltic biržoje listinguojamų bendrovių finansinių ataskaitų auditai vykdomi pagal Tarptautinius audito standartus, patvirtintus Europos Sąjungos institucijų ir privalomus Baltijos valstybėse (Nasdaq Baltic, 2025a). Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 537/2014 numato šių standartų taikymą audito praktikoje, įskaitant jo 9 straipsnį. Jis taip pat apibrėžia auditorių bei audito įmonių nepriklausomumo bei vidaus kokybės kontrolės reikalavimus, kad būtų užtikrintas nuoseklus jų įgyvendinimas Europos Sąjungoje. Tokių

standartų laikymasis padeda išlaikyti nuoseklią audito kokybę, užtikrina nepriklausomumą ir sudaro galimybes lyginti audito rezultatus tarp skirtingų šalių.

Lietuvoje audito veiklą reglamentuoja Lietuvos Respublikos finansinių ataskaitų audito ir kitų užtikrinimo paslaugų įstatymas, kuriame numatyta, kad auditas turi būti atliekamas pagal Tarptautinius audito standartus (Lietuvos Respublikos Seimas, 2024).

Auditoriaus išvados turinys, forma, struktūra ir auditoriaus nuomonės tipai yra reglamentuojami Tarptautiniuose audito standartuose - 700 – jame, 701 – jame, 705 – jame, 706 – jame ir 570 – jame. Šie standartai nustato aiškius reikalavimus auditoriaus išvados rengimui (4 paveikslas). Kustienės ir Vaičaitienės (2017) teigimu, nepriklausomo auditoriaus išvados struktūra yra griežtai reglamentuota, o dokumento pastraipos ir jų turinys yra tiksliai apibrėžti, taikant Tarptautiniuose audito standartuose nustatytus reikalavimus. Auditorius negali nesilaikyti šio reglamentavimo ar parengti išvados kitaip, negu yra nustatyta. Todėl, auditoriaus išvada rengiama pagal vienodą tvarką. Nuomonės pastraipa yra vienintelė išvados dalis, kurioje pateikiama kintama informacija, priklausanti nuo audito rezultatų.

Kaip nurodyta persvarstytuose 2015 metais Tarptautiniuose audito standartuose, auditoriaus išvados struktūra turi būti išdėstyta tokia tvarka (Sreseli, 2018):

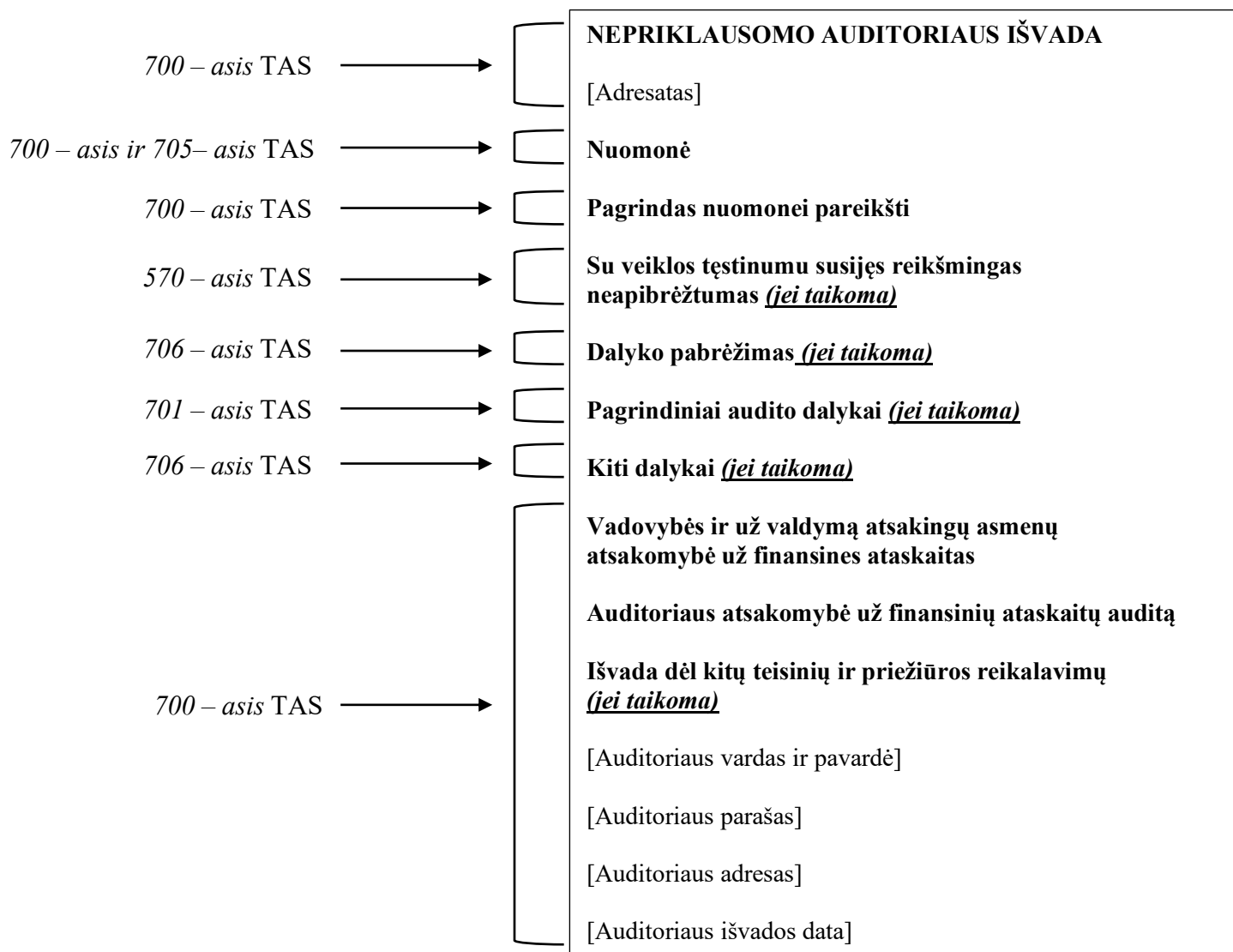
1. Pirmoje pastraipoje nurodomas kreipimasis į akcininkus, pabrėžiant, kad adresatas yra būtent akcininkai;
2. Auditoriaus nuomonė pateikiama įžangoje, kadangi tai yra svarbi auditoriaus išvados dalis, ji turi būti pateikta labiausiai matomoje ataskaitos dalyje;
3. Nuomonės pagrindimas pateikiamas po auditoriaus nuomonės;
4. Toliau pateikiamos pastraipos, kuriose aprašomos pagrindinės aplinkybės, nulėmusios auditoriaus nuomonės formulavimą bei pateikiami pasirinkti metodai (šis punktas turi būti pritaikytas konkrečiam audito atvejui);
5. Kitose pastraipose suformuluojami auditoriaus ir vadovybės įsipareigojimai.

Pagal 700-ąjį Tarptautinį audito standartą, t. y. „Nuomonės apie finansines ataskaitas susidarymas ir pateikimas“, auditorius, atlikęs auditą, privalo pateikti savo nuomonę dėl finansinių ataskaitų. Šis standartas nustato auditoriaus išvados struktūrą. Standartas taip pat nustato turinio elementus, atskleistinus nuomonės dalyje, renkant pakankamai tinkamų audito įrodymų. Tuo pat metu, 705-asis TAS „Nuomonės modifikavimas nepriklausomo auditoriaus išvadoje“ apibrėžia, kokia modifikuota nuomonė turi būti išsakyta tada, kai finansinės ataskaitos reikšmingai iškraipytos arba auditorius neturi pakankamai audito įrodymų. Taip pat, šiame standarte apžvelgiama, kokią įtaką nuomonės modifikavimas daro auditoriaus išvados struktūrai bei jos turiniui.

4 paveikslas

Nepriklausomo auditoriaus išvados dalys ir atitinkami Tarptautiniai audito standartai

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis International Auditing and Assurance Standards Board, 2015.

Atsiradus poreikiui auditoriaus išvadoje įtraukti pastraipą „su veiklos tęstinumu susijęs reikšmingas neapibrėžtumas“, auditoriaus išvada formuojama, vadovaujantis 570 – uoju Tarptautiniu audito standartu „Veiklos tęstinumas“. Toliau bus apibrėžti veiksniai, kurie tiesiogiai daro įtaką auditoriaus išvados turiniui:

1. „veiklos tęstinumo apskaitos principas taikomas netinkamai“ (International Auditing and Assurance Standards Board, 2015) – remiantis šia sąlyga, auditorius pareiškia neigiamą nuomonę.
2. „veiklos tęstinumo apskaitos principas taikomas tinkamai, tačiau egzistuoja reikšmingas neapibrėžtumas“ (International Auditing and Assurance Standards Board, 2015) –

auditorius pateikia nemodifikuotą nuomonę ir įtraukia pastraipą „su veiklos tęstinumu susijęs reikšmingas neapibrėžtumas“.

3. „netinkamas reikšmingo neapibrėžtumo atskleidimas finansinėse ataskaitose“ (International Auditing and Assurance Standards Board, 2015) – auditorius privalo pareikšti sąlyginę arba neigiamą nuomonę.

Auditorius privalo vadovautis 706-uoju Tarptautiniu audito standartu „Dalyko pabrėžimo“ ir „Kitų dalykų“ pastraipos nepriklausomo auditoriaus išvadoje, kuris aiškiai reglamentuoja atvejus, kai į auditoriaus išvadą turi būti įtraukiamos papildomos pastraipos. „Dalyko pabrėžimo“ pastraipa naudojama auditoriui siekiant atkreipti vartotojų dėmesį. Tai daroma į finansinėse ataskaitose pateiktą ar atskleistą informaciją, būtent itin svarbią jų supratimui (International Auditing and Assurance Standards Board, 2015). Tokiu atveju nuomonė nėra modifikuojama pagal 705-ąjį standartą. Be to, aptariamas klausimas nelaikomas pagrindiniu audito dalyku, apibrėžtu 701-ajame standarte. Tuo tarpu „Kitų dalykų“ pastraipa taikoma tada, kai auditorius mano esant reikalinga informuoti apie su finansinėmis ataskaitomis tiesiogiai nesusijusius, tačiau vartotojams svarbius aspektus, susijusius su auditu, auditoriaus atsakomybe ar išvada (International Auditing and Assurance Standards Board, 2015). Siekdamas įtraukti šias pastraipas į išvadą, auditorius privalo apie tai informuoti už įmonės valdymą atsakingus asmenis bei parengti atitinkamą tekstą.

701-asis Tarptautinis audito standartas numato tam tikrus dalykus. „Pagrindinių audito dalykų pateikimas nepriklausomo auditoriaus išvadoje“, būtent šis standartas, reikalauja, kad auditorius, audituojant viešai prekiaujamų įmonių finansines ataskaitas, išvadoje pateiktų pagrindinius audito dalykus (International Auditing and Assurance Standards Board, 2015). Šie dalykai apibrėžiami kaip svarbiausi einamojo laikotarpio audito klausimai. Jie nustatyti remiantis auditoriaus profesiniu sprendimu ir atrinkti iš temų, apie kurias buvo informuoti už valdymą atsakingi asmenys (International Auditing and Assurance Standards Board, 2015). Jų įtraukimo tikslas, padidinti auditoriaus išvados informatyvumą bei audito proceso skaidrumą (International Auditing and Assurance Standards Board, 2015). Kaip pažymi Vaicekaskas (2018), 2016 m. atliktas Tarptautinių audito standartų atnaujinimas padėjo sėkmingai išspręsti riboto auditoriaus išvadų informatyvumo problemą. Ankstesnis išvadų formatas buvo per daug standartizuotas ir nesuteikė pakankamai svarbios informacijos investuotojams bei akcininkams, o nauji pakeitimai iš esmės pertvarkė išvados struktūrą ir užtikrino pagrindinių audito aspektų atskleidimą viešojo intereso įmonėse.

Vaicekaskas (2018) atliktame tyrime analizavo pagrindinius audito dalykus auditoriaus išvadose. Tyrimas buvo paremtas Nasdaq Baltic rinkoje kotiruojamų įmonių finansinėmis

ataskaitomis. Kadangi tyrimas buvo orientuotas į Lietuvos įmones, neatitinkančios kriterijų bendrovės buvo eliminuotos. Galutinę imtį sudarė 27 Lietuvos įmonės, kurių metinėse ataskaitose buvo pateikti pagrindiniai audito dalykai. Buvo nustatyti 47 pagrindiniai audito dalykai. Vidutiniškai tai sudarė 2 dalykai vienoje auditoriaus išvadoje (dažniausiai tai buvo 1, rečiausiai 2-3). Dažniausiai auditoriai išskyrė ilgalaikio materialiojo ir finansinio turto vertinimą (64% atvejų) ir pajamų pripažinimą (21% atvejų). Tuo tarpu su įsipareigojimų ir sąnaudų apskaita pagrindiniai audito dalykai nebuvo nustatyti. Tyrimo rezultatai rodo, kad audito bendrovės panašiai traktuoja pagrindines audito rizikas, tačiau jų sprendimo ir pateikimo auditoriaus išvadoje būdai skiriasi.

Tuo tarpu Kustienė ir Vaičaitienė (2017) ištyrė Lietuvos akcinių bendrovių audito išvadas pieno sektoriuje, nagrinėdamos įmones, įtrauktas į Oficialųjį ir Papildomąjį Nasdaq Baltic prekybos sąrašus – AB „Pieno Žvaigždės“, AB „Žemaitijos pienas“, AB „Vilkyškių pieninė“ ir AB „Rokiškio sūris“. Nustatytas tyrimo laikotarpis yra 2012 – 2016 metai, per kuriuos buvo išanalizuotos 20 auditoriaus išvadų. Rezultatai parodė, kad visos auditoriaus išvados buvo nemodifikuotos, tačiau autorės pastebėjo problemas dėl auditoriaus išvados rengimo ir informacijos pakankamumo galutiniams vartotojams. Autorėms kilo klausimas, „ar to pakanka informacijos vartotojams, kad jie visiškai pasitikėtų, jog audituotų įmonių finansinės ataskaitos parodo tikrą ir teisingą vaizdą, kad auditorius pakankamai išsamiai išanalizavo įmonės finansinę būklę ir tinkamai atskleidė analizės rezultatus audito išvados?“ (Kustienė ir Vaičaitienė, 2017, p. 413). Siekiant išanalizuoti iškilusią problemą, autorės palygino auditoriaus išvados struktūrą prieš ir po Tarptautinės buhalterijų federacijos Tarptautinės apskaitos ir užtikrinimo standartų valdybos persvarstymo. Analizė nustatė, kad atsirado dvi naujos išvados dalys – „Su veiklos tęstinumu susijęs reikšmingas neapibrėžtumas“ ir „Pagrindiniai audito dalykai“. Anot autorių, „Pagrindiniai audito dalykai“ padarė reikšmingą poveikį išvados informatyvumui, nes pagal 701 – tąjį Tarptautinį audito standartą ši pastraipa suteikia papildomos informacijos galutiniams vartotojams, padedančios geriau suprasti svarbiausius einamojo laikotarpio audito aspektus. Tyrimo rezultatai taip pat parodė, kad audito išvados tobulinimas, įtraukiant tokias naujas korekcijas, prisideda prie vartotojų supratimo ir informatyvumo apie atliktą darbą, mažina audito lūkesčių spragą ir didina audituotų finansinių ataskaitų patikimumą.

Apibendrinant, nepriklausomo auditoriaus išvados struktūra reglamentuojama Tarptautiniais audito standartais. Aiškiai apibrėžtos išvados dalys užtikrina ataskaitos nuoseklumą bei informatyvumą, gerina patikimumą, didina palyginamumą. O tokia išvados struktūra padeda galutiniams vartotojams identifikuoti svarbiausią informaciją; suprasti auditoriaus atsakomybę. Vienoda auditoriaus išvados forma leidžia lengviau palyginti skirtingų laikotarpių audito rezultatus, kad būtų priimami pagrįsti ekonominiai sprendimai.

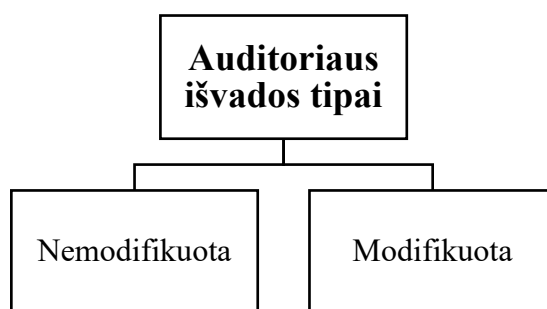
1.5. Nepriklausomo auditoriaus išvados tipai ir juos lemiantys veiksniai

Nepriklausoma auditoriaus išvada yra galutinis audito darbų rezultatas. Joje apibendrinami visi audito metu atlikti ir surinkti įrodymai. Pateiktas auditoriaus išvados tipas gali skirtis priklausomai nuo nustatytų neatitikimų, reikšmingumo lygio bei surinkto įrodymų kiekio. Dėl šios priežasties Tarptautiniai audito standartai išskiria kelis auditoriaus išvados tipus, kurių pasirinkimą lemia konkretūs audito metu nustatyti veiksniai.

Tarptautiniuose audito standartuose pateikiamos du pagrindiniai išvadų tipai. Kaip galima matyti iš 5 paveikslą, auditoriaus išvadų tipai skirstomi į nemodifikuotą ir modifikuotą. Pasak Kustienė ir Vaičaitienė (2017), nemodifikuota auditoriaus išvada atitinka „teigiamos“ auditoriaus išvados sampratą. Tuo tarpu modifikuota išskiria tuo, jog joje papildomai pateikiama „Dalyko pabrėžimo“ pastraipa arba kitos pastraipos, paaiškinančios, kodėl ši išvada negali būti laikoma nemodifikuota.

5 paveikslas

Auditoriaus išvados tipai

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis International Auditing and Assurance Standards Board, 2015 bei Kustienės ir Vaičaitienės, 2017.

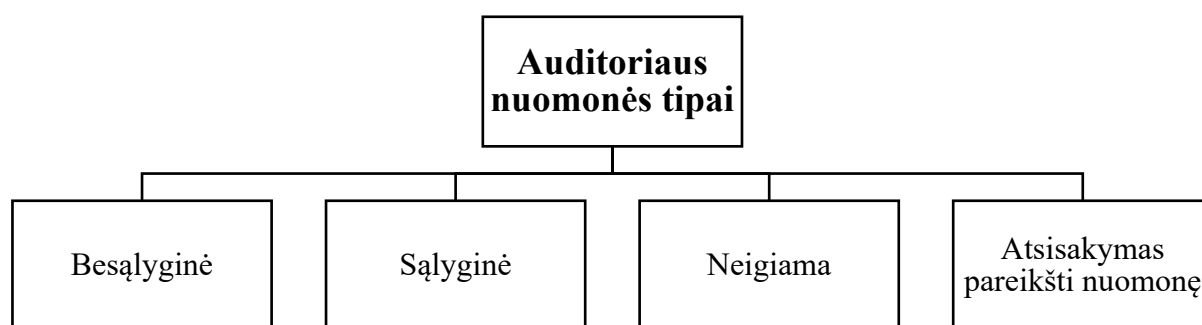
Auditoriaus išvadų tipai padidina auditoriaus išvados informatyvumą, nes leidžia įvertinti struktūrą, sudedamąsias dalis bei pateikimo kontekstą pagal Tarptautinius audito standartus. Vis dėlto auditoriaus nuomonių tipų nagrinėjimas metodologiniu požiūriu suteikia didesnę analitinę prasmę. Auditoriaus nuomonė atspindi galutinį auditoriaus profesinį sprendimą dėl finansinių ataskaitų teisingumo ir patikimumo. Pasirinktas nuomonės tipas nustato auditoriaus išvados informacijos vertę ir daro reikšmingą įtaką finansinių ataskaitų vartotojų sprendimų priėmimui. Auditoriaus nuomonė – tai pagrindinis audito rodiklis, kuris leidžia įvertinti finansinių ataskaitų patikimumą. Todėl tolimesnėje darbo dalyje pagrindinis dėmesys bus skiriamas auditoriaus nuomonių tipų analizei.

Pagal 700-ąją bei 705-ąją Tarptautinius audito standartus, auditoriaus nuomonė yra skirstoma į šias keturias rūšis: besąlyginę, sąlyginę, neigiamą bei atsisakymą pareikšti nuomonę (6 paveikslas). Pateikta schema parodo galimus auditoriaus vertinimo rezultatus. Tai priklauso nuo audito metu nustatytų aplinkybių.

Vadovaujamas 700-uoju Tarptautiniu audito standartu, besąlyginė nuomonė, atsižvelgiant į tai, pateikiama, kai audito metu nustatoma, kad finansinės ataskaitos parengtos laikantis visų taikomų finansinės atskaitomybės reikalavimų. Tokia nuomonė rodo, jog auditorius nenustatė reikšmingų iškraipymų ar informacijos trūkumų atvejo metu. Todėl galima daryti išvadą, kad įmonės finansinės ataskaitos tiksliai ir patikimai atspindi jos finansinę padėtį bei veiklos rezultatus, o apskaita yra tvarkoma laikantis galiojančių standartų.

6 paveikslas

Auditoriaus nuomonės tipai

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis International Auditing and Assurance Standards Board, 2015.

Tais atvejais, kai atlikus auditą, auditorius, remdamasis surinktais audito įrodymais, nustato, kad finansinės ataskaitos yra iškraipytos arba auditoriui nepavyksta surinkti pakankamai tinkamų įrodymų nuomonei pagrįsti, jis privalo modifikuoti auditoriaus nuomonę. Modifikuotos auditoriaus išvados skirstomos į tris kategorijas (International Auditing and Assurance Standards Board, 2015):

1. Sąlyginė nuomonė;
2. Neigiama nuomonė;
3. Atsisakymas pareikšti nuomonę.

Visos trys modifikuotų auditoriaus išvadų kategorijos taikomos tais atvejais, kai auditorius nustato reikšmingus finansinių ataskaitų iškraipymus arba susiduria su apribojimais, trukdančiais surinkti pakankamus ir tinkamus įrodymus. Todėl, šių aplinkybių pobūdis lemia, kokią nuomonę pasirinktų auditorius (2 lentelė).

Pagal 705 –ąjį Tarptautinį audito standartą auditoriaus nuomonė laikoma **sąlygine**, kai auditorius, surinkęs pakankamus audito įrodymus, nustato reikšmingus iškraipymus, tačiau jie nėra paplitę visose finansinėse ataskaitose. Sąlyginė nuomonė taip pat pateikiama tada, kai auditorius negali gauti pakankamų audito įrodymų, tačiau galimas neaptiktų iškraipymų poveikis laikomas reikšmingu, bet ribotu. **Neigiama** auditoriaus nuomonė pareiškima tuomet, kai auditorius, remdamasis surinktais pakankamais ir tinkamais audito įrodymais, daro išvadą, kad finansinėse ataskaitose esantys iškraipymai yra ne tik reikšmingi, bet ir paplitę, todėl iš esmės iškreipia pateiktą finansinę informaciją. Tuo tarpu **atsisakymas pareikšti nuomonę** taikomas situacijose, kai auditorius negali surinkti pakankamų audito įrodymų ir nustato, kad galimų neaptiktų iškraipymų poveikis galėtų būti tiek reikšmingas, tiek paplitęs. Išimtiniais atvejais toks sprendimas gali būti priimamas ir tuomet, kai egzistuoja keli tarpusavyje susiję neapibrėžtumai, kurių bendras poveikis neleidžia auditoriams suformuoti pagrįstos nuomonės apie finansines ataskaitas, net ir surinkus pakankamai įrodymų dėl kiekvieno atskiro neapibrėžtumo.

2 lentelė

Modifikuotų nuomonių tipai ir dalyko, nulemiantys modifikavimą, pobūdis

Dalyko, nulemiančio modifikavimą, pobūdis	Auditoriaus sprendimas dėl poveikio arba galimo poveikio paplitimo finansinėse ataskaitose	
	Reikšmingas, bet nepaplitęs	Reikšmingas ir paplitęs
Finansinės ataskaitos yra reikšmingai iškraipytos	Sąlyginė nuomonė	Neigiama nuomonė
Negalėjimas surinkti pakankamų tinkamų audito įrodymų	Sąlyginė nuomonė	Atsisakymas pareikšti nuomonę

Šaltinis: International Auditing and Assurance Standards Board, 2015.

Apie nepriklausomo auditoriaus nuomonių tipus ir jų taikymą rašo tiek Lietuvos, tiek užsienio autoriai. Tyrimai rodo, kaip keičiasi auditoriaus nuomonių tipai laikui bėgant, ir aiškiai atskleidžia pagrindines modifikuotų išvadų priežastis.

Legenzova ir Kancerevičiūtė (2008) tyrė Lietuvos akcinių bendrovių, listinguojamų Vilniaus vertybinių popierių rinkoje, nepriklausomo auditoriaus išvadas ir jų tipų pokyčius 2000 – 2006 m. laikotarpyje. Tyrimas išsiskiria naudotais metodais – autorės auditoriaus išvadų analizei

taikė indekso ir analitinį aprašomąjį kokybinį metodą. Rezultatai parodė, kad nuo 2005 m. sumažėjo sąlyginių nuomonių kiekis, o bendroji finansinės atskaitomybės praktika pagerėjo.

Legenzova ir Čečkauskaitė (2013) analizavo listinguojamų Vilniaus vertybinių popierių biržoje įmonių auditoriaus išvadas 2006 – 2011 m. laikotarpiu, naudodamos 30 įmonių finansinių ataskaitų ir auditoriaus išvadų rinkinius. Tyrime buvo lyginama su ankstesniu 2000 – 2006 m. laikotarpio analizuotu duomenų rinkiniu, kurį atliko Legenzova ir Kancerevičiūtė (2008). Rezultatai parodė, kad nemodifikuotų išvadų kiekis padidėjo apie 20 proc., o sąlyginių ir neigiamų išvadų kiekis ženkliai sumažėjo. Dažniausios sąlyginės išvados priežastys buvo neteisingai atliktas ilgalaikio materialiojo turto įvertinimas bei netinkamas apskaitos standartų taikymas ir jų laikymasis, rodantys galimas rizikas dėl darbuotojų kompetencijų.

Beaubrun (2021) savo darbe analizuoja auditoriaus nuomones. Ten pateikiami jų taikymo praktikoje pavyzdžiai. Autorius pabrėžia, jog dažniausiai pasitaiko besąlyginė nuomonė. Ši nuomonė, minėtasis dokumentas, atspindi tinkamą finansinę padėtį. Finansinės ataskaitos atitinka teisės aktų nuostatas. Apskaita tvarkoma preciziškai. Pateikti duomenys yra griežtai tikslūs. Vis dėlto, modifikuota nuomonė reikalauja ypač atidaus suinteresuotųjų šalių vertinimo. Kadangi ji signalizuoja apie galimus, latentinius trūkumus.

2019 metais „Hochdorf Holding“ gavo sąlyginę auditoriaus nuomonę. Įmonei kilo rimtų problemų su paskolų grąžinimu. Dėl to auditoriai suabejojo, ar ji apskritai gali tęsti veiklą. Panaši situacija nutiko ir „Mothercare PLC“ – „Grant Thornton“ 2020 metais net nebaigė įvertinimo. Auditoriai atsisakė pateikti nuomonę, kadangi jiems trūko duomenų, o įmonės ateitis atrodė miglota. Neigiama auditoriaus nuomonė – retas dalykas, bet pasitaiko. 2019 metais audituojant „LimX Group“, auditoriai nustatė, kad įmonė savo nematerialųjį turtą įvertino per didelėmis sumomis. Skirtumas siekė net 21 mln. JAV dolerių! Todėl finansinėje ataskaitoje neatsispindėjo tikrasis nuostolis bei kapitalo dydis. Šie pavyzdžiai aiškiai parodo, kodėl auditoriai priima vienokią ar kitokią nuomonę. Finansinėmis ataskaitomis besinaudojantiems asmenims svarbu suprasti, ką auditorius rodo. Išvadose, pasak Beaubrun, būtinas tikslumas (Beaubrun, 2021).

Pateiktos auditoriaus išvados ir nuomonės tipų schemas tikslas yra parodyti, kad egzistuoja aiški klasifikacijos struktūra ir hierarchija. Atlikta teorinė analizė leidžia suprasti, kad auditoriaus vertinimas priklauso nuo audito rezultatų, nustatytų audito aplinkybių, surinktų audito įrodymų pakankamumo bei reikšmingo iškraipymo lygio. Auditoriaus nuomonės galima suskirstyti nuo palankiausio vertinimo, kuomet pareiškama nemodifikuota nuomonė ir manoma, kad finansinės ataskaitos parengtos tinkamai, iki nepalankiausio vertinimo (atsisakymo pareikšti nuomonę). Aprašyta aukščiau struktūra svarbi ne tik teoriniu, bet ir praktiniu požiūriu, nes padeda finansinių ataskaitų vartotojams geriau suprasti auditoriaus išvados turinį bei gautus audito rezultatus.

Atlikta teorinės analizė leidžia daryti išvadas, jog teorinės dalies rezultatai suformavo pagrindą empiriniam tyrimui. Teorinė dalis apibrėžė audito darbo eigą, auditoriaus išvados svarbą, struktūrą, tipus ir veiksnius kurie lemia auditoriaus nuomonės pasirinkimą.

EMPIRINIO TYRIMO METODOLOGIJA

Tyrimo metodologija – tai bet kurio mokslinio tyrimo pamatas. Ji užtikrina rezultatų patikimumą bei pagrįstumą. Auditoriaus išvadų tipų analizė apima teorinius audito aspektus. Be to, ji apima ir finansinių ataskaitų duomenų nagrinėjimą, todėl privalu aiškiai suformuluoti bei taikyti tinkamus tyrimo eigos etapus. Šitoje darbo dalyje bus apibrėžti darbo tikslui pasiekti taikomi tyrimo metodai, duomenų šaltiniai, eigos etapai bei tyrimo ribojimai, su kuriais analizuojant duomenis gali būti susidurta.

Visų pirma nustatoma empirinio tyrimo problematika ir tikslas. Taip pat nustatomi empirinio tyrimo uždaviniai. Darbe siekiama išanalizuoti, koks yra Nasdaq Baltic rinkoje listinguojamų įmonių auditoriaus išvadų tipų pasiskirstymas bei kokios yra jų pokyčių tendencijos 2019-2024 m. laikotarpiu, įvertinant finansinės atskaitomybės kokybę. Tai laiduoja nuoseklią bei metodišką darbo eigą.

Tyrimo problema

Ar 2019 – 2024 metų laikotarpiu Nasdaq Baltic rinkoje listinguojami Baltijos šalių emitentai užtikrina finansinės atskaitomybės kokybę, vertinamą pagal auditoriaus išvadų tipus?

Tyrimo tikslas

Išanalizavus auditoriaus išvadų teorinius aspektus, įvertinti Nasdaq Baltic rinkoje listinguojamų įmonių finansinės atskaitomybės kokybę 2019 – 2024 m. laikotarpiu, remiantis auditoriaus nuomonės tipų analize.

Tyrimo uždaviniai

1. Surinkti ir sisteminti Nasdaq Baltic rinkoje listinguojamų įmonių auditoriaus išvadų duomenis per 2019 – 2024 m. laikotarpį;
2. Nustatyti auditoriaus išvadų tipų pasiskirstymą pagal sektorių, metus ir audito įmones;
3. Palyginti ir išanalizuoti auditoriaus išvadų tipų pokyčius bei įvertinti tendencijas;
4. Palyginti auditoriaus išvadų tipų dinamiką tarp Lietuvos, Latvijos ir Estijos.
5. Įvertinti modifikuotos auditoriaus nuomonės pasireiškimo tikimybę bei nustatyti jos priklausomybę nuo analizuojamų veiksnių, taikant statistinius metodus

2.1. Empirinio tyrimo eigos etapai

Empirinio tyrimo metodologija yra neatsiejama mokslinio darbo dalis. Ji aiškiai apibrėžia tyrimo eigos etapus. Svarbu nuosekliai surinkti, susisteminti ir išanalizuoti tyrimo duomenis, o tekste toliau pateikiama tyrimo eigos schema. 3 lentelėje pateikiami pagrindiniai tyrimo etapai, taikomi metodai bei numatomi rezultatai, kurie užtikrina darbo tikslo ir uždavinių tinkamą įgyvendinimą. Empirinio tyrimo eigos etapai sudaryti remiantis teorinėje dalyje aptartais, išanalizuotais ankstesniais moksliniais tyrimais (Kustienės ir Vaičaitienės (2017), Legenzovos ir Čečkauskaitės (2013), Vaicekausko (2018), Beaubrun (2021) darbai ir kt.). Tiriamajai temai buvo pritaikyti, adaptuoti minėtų tyrimų metodiniai principai.

3 lentelė

Empirinio tyrimo eigos schema

Eil. nr.	Etapas	Taikomas metodas	Rezultatas
1.	Tyrimo objekto ir laikotarpio nustatymas	Lyginamoji literatūros analizė	Tyrimo objektas – Nasdaq Baltic rinkoje listinguojamų įmonių auditoriaus išvados per 2019 – 2024 m. laikotarpį
2.	Duomenų rinkimas	Duomenų analizė ir rinkimas iš viešai prieinamų šaltinių (auditoriaus išvados ir finansinės ataskaitos iš Nasdaq Baltic svetainės)	Duomenų bazės kūrimas su auditorių išvadų tipais iš finansinių ataskaitų ir Nasdaq Baltic svetainės
3.	Duomenų sisteminimas ir klasifikavimas	Duomenų sisteminimas, grupavimas, tipų analizė	Duomenų bazės sisteminimas pagal bendrovės pavadinimus, auditoriaus išvadų tipus ir metus
4.	Auditoriaus išvadų pasiskirstymo analizė	Statistinė ir dinaminė analizės, tendencijų vertinimas (dažnumo ir pokyčių laike nustatymas, procentinės išraiškos skaičiavimas)	Nustatyti ir įvertinti auditoriaus išvadų tipai ir pokyčių tendencijos 2019 – 2024 m.

3 lentelės tęsinys

5.	Gautų rezultatų palyginimas tarp Lietuvos, Latvijos ir Estijos įmonių	Palyginamoji analizė	Nustatytas auditoriaus išvadų tipų skirtumas tarp Baltijos šalių
6.	Tikimybės analizė	Tikimybių teorija	Apskaičiuojama bendra įvykio tikimybė ir tikimybės pagal skirtingus veiklos sektorius
7.	Ryšio vertinimas/ Hipotezių tikrinimas	Chi-square testas	Nustatoma, ar egzistuoja statistiškai reikšmingas ryšys tarp auditoriaus nuomonės tipo ir analizuojamų veiksmų

Šaltinis: sudaryta autorės.

Pirmas tyrimo eigos etapas – tyrimo objekto ir analizuojamo laikotarpio nustatymas. Šiame darbe finansinės atskaitomybės kokybė ir jos įtaka auditoriaus išvada vertinama remiantis Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų emitentų viešai skelbiamais duomenimis. Tyrimas apima nepriklausomo auditoriaus išvadų bei įmonių finansinių ataskaitų analizę Baltijos šalių Oficialiajame ir Papildomajame sąrašuose. Nustatytas atlikto tyrimo laikotarpis – nuo 2019 iki 2024 metų. Šitas laikotarpis pasirinktas dėl to, jog jis apima pandemijos laikotarpį bei ekonomikos atsigavimo metus. Šis laikotarpis aktualus, kadangi leidžia įvertinti naujausias auditoriaus išvadų tipų pokyčių tendencijas bei palyginti visą Baltijos regioną.

Duomenų rinkimas, sisteminimas ir jų klasifikavimas - neatsiejama tyrimo eigos dalis. Surinkti duomenys iš įvairių šaltinių nėra laikomi galutiniais tyrimo rezultatais. Norint objektyviai juos įvertinti, būtina duomenis tinkamai sugrupuoti, susisteminti ir interpretuoti. Siekiant tai įgyvendinti, šiame darbe naudojamas kokybinis tyrimo metodas – dokumentų analizė – rašytinės informacijos rinkimas ir jos nagrinėjimas (Kardelis, 2002). Duomenų bazės kūrimui bus naudojami Nasdaq Baltic svetainės duomenys (<https://nasdaqbaltic.com/statistics/lt/shares>), kurioje bendrovės privalo skelbti audituotas finansines ataskaitas bei auditorių išvadas. Šis etapas užtikrins surinktos informacijos išsamumą ir patikimumą. Duomenų rinkimo metodai bei kodavimo principai detaliau aprašyti taikomų duomenų rinkimo instrumentų ir jų kodavimo

poskyryje. Surinktiems duomenims bus sukurta struktūruota duomenų bazė. Joje informacija bus užkoduota pagal iš anksto nustatytus kriterijus.

Statistiniai skaičiavimai atliekami auditoriaus išvadų pasiskirstymo analizės etape. Surinktų duomenų, gautų anksčiau, pagalba nustatoma, kiek kartų pasitaikė kiekvieno tipo auditoriaus išvada; žvelgiama į jų kitimo tendencijas laikui bėgant. Analizę vykdoma tiek procentine, tiek absoliučiais skaičiais išraiška. Tyrimo rezultatų nagrinėjimui naudojamos grafikų ir diagramų priemonės. Jos leis akivaizdžiau atskleisti auditoriaus išvadų pasiskirstymą ir pokyčių tendencijas, pavyzdžiui, ilguoju laikotarpiu.

Empirinį tyrimą taip pat papildys Lietuvos, Latvijos ir Estijos šalių auditoriaus išvadų tipų analizė. Palyginimas tarptautiniu lygmeniu padės atskleisti bei palyginti audito rinkos skirtumus, audito praktikos ypatumus bei bendras tendencijas Baltijos regione.

Tyrime taip pat bus taikoma kiekybinis tyrimo metodas – tikimybės analizė. Ji paremta tikimybių teorijos principais. Jos metu apskaičiuojama bendra nagrinėjamo įvykio – modifikuotos auditoriaus nuomonės – pasireiškimo tikimybė bei tikimybės pasiskirstymas pagal skirtingus bendrovių veiklos sektorius (Markšaitis, 2010). Tokia analizė leidžia įvertinti, kai dažnai modifikuota auditoriaus nuomonė pasitaiko visose analizuojamoje imtyje ir kaip jos pasireiškimo tendencijos skiriasi tarp skirtingų įmonių veiklos sektorių.

Siekiant įvertinti galimą ryšį tarp auditoriaus nuomonės tipo ir analizuojamų veiksmų, tyrime taip pat taikytas kiekybinis tyrimo metodas – Chi-square testas (Markšaitis, 2010). Šis metodas naudojamas, siekiant nustatyti, ar egzistuoja tarpusavio nepriklausomybė tarp analizuojamų veiksmų. Kintamieji veiksniai šiame tyrime yra du – bendrovių veiklos sektorius ir finansinių ataskaitų metai.

Šiame tyrime finansinės atskaitomybės kokybę vertinama per auditoriaus išvados tipą – tai vienas svarbiausių finansinės informacijos patikimumo ir skaidrumo ženklų. Darbe laikomasi nuostatos: jei auditorius pateikia besąlyginę nuomonę, finansinių ataskaitų kokybė yra aukštesnė. Jei nuomonė sąlyginė, neigiama arba auditorius visai atsisako ją pareikšti, tai rodo galimus kokybės trūkumus. Taigi auditoriaus išvada čia tampa svarbiu rodikliu, kuris padeda sekti, kaip keičiasi finansinės atskaitomybės kokybė.

Tyrimo eiga suplanuota kruopščiai. Kiekvienas etapas prisideda prie numatytų tyrimo uždavinių įgyvendinimo. Duomenų klasifikavimas leidžia sudaryti išsamią auditoriaus išvadų tipų analizę, tuo tarpu statistinė ir palyginamoji analizė – nustatyti auditoriaus išvadų pasiskirstymo pokyčius, jų tendencijas. O ji leidžia atskleisti skirtumus tarp Baltijos šalių įmonių. Šio modelio dėka, gaunami aiškūs empiriniai rezultatai. Galima argumentuotai įvertinti auditoriaus išvadų tipų pokyčių reikšmę. Apibendrinant sudarytą tyrimo eigos schemą, akivaizdu, tyrimas

suorganizuotas nuosekliai, logiškai. Kiekvienas etapas, nuo duomenų rinkimo iki rezultatų interpretavimo ir galutinių išvadų formulavimo, užtikrina viso proceso pagrįstumą.

2.2. Taikomi duomenų rinkimo instrumentai ir jų kodavimas

Pagrindinis empirinio tyrimo duomenų šaltinis – tai viešai skelbiamos auditoriaus išvados ir finansinės ataskaitos, pateikiamos Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje. Nasdaq Baltic rinka – tai susivienyta Baltijos šalių kapitalo rinka, apjungianti Lietuvos, Latvijos ir Estijos vertybinių popierių biržas. Tai vieninga rinkos sistema, apimanti tokias funkcijas kaip bendros prekybos infrastruktūros užtikrinimas, informacijos atskleidimo standartų nustatymas ir reikalavimų listinguojamoms įmonėms taikymas (Nasdaq Baltic, 2025a). Rinkos veikla grindžiama vadovaujantis Europos Sąjungos direktyvomis ir teisės aktais, be to, prižiūrima kiekvienos Baltijos šalies nacionalinių institucijų, taikančių teisės normas, reglamentuojančiais vertybinių popierių rinką ir audito priežiūrą (Nasdaq Baltic, 2025b).

Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinką sudaro nacionalinės biržos – „Nasdaq Vilnius“, „Nasdaq Riga“ ir „Nasdaq Tallinn“. Nasdaq Baltic rinka suskirstyta į kelis pagrindinius segmentus: Baltijos Oficialusis sąrašas, Baltijos Papildomasis sąrašas, Baltijos First North akcijų sąrašas ir Baltijos First North užsienio akcijų prekybos sąrašas. Pirmajame ir svarbiausiame segmente – Baltijos Oficialiajame sąrašė – kotiruojamos patikimos ir aukštą reputaciją turinčios įmonės, kurių akcijomis prekiaujama „Nasdaq Vilnius“, „Nasdaq Riga“ ir „Nasdaq Tallinn“. Baltijos Papildomasis sąrašas apima įmones, kurios nepilnai atitinka visus Baltijos Oficialiojo sąrašo kriterijus, tačiau siekia pritraukti kapitalą per viešą akcijų platinimą. Šis segmentas apibrėžiamas kaip tarpinė grandis tarp privačios ir visiškai viešos įmonės (Nasdaq Baltic, 2025a).

Nasdaq Baltic rinkoje kotiruojamų įmonių viešai skelbiami dokumentai sudaro pagrindinę empirinio tyrimo duomenų bazę, leidžiančią įvertinti auditoriaus išvadų tipų pasiskirstymą ir jų pokyčių tendencijas laikui bėgant. Kadangi Nasdaq Baltic rinkos listinguojamos įmonės apima visą Baltijos šalių regioną – Lietuvą, Latviją ir Estiją, tyrimo duomenys renkami taikant vienodus atrankos kriterijus. Tai padeda užtikrinti empirinio tyrimo rezultatų palyginamumą bei surinktos informacijos vientisumą.

2.2.1. Duomenų rinkimo metodai

Duomenų rinkimui taikomas kokybinis dokumentų analizės metodas. Surinktos informacijos fiksavimas ir sisteminimas atliekamas tyrimo duomenų bazėje. Ji bus sudaryta „Microsoft Excel“ programoje. Duomenų bazės kūrimas padeda išlaikyti struktūrizuotą ir suvienodintą informaciją, kad tolimesnis duomenų apdorojimas vyktų sklandžiai.

4 lentelėje pateikiamas tyrimo duomenų bazės pavyzdys, taip pat nurodomi pagrindiniai tyrimo eigoje naudojami kintamieji. Tyrimo duomenų bazę sudarė šie pagrindiniai kintamieji:

1. Įmonės pavadinimas
2. Šalis
3. Finansinių ataskaitų metai
4. Auditoriaus nuomonės tipas
5. Audito bendrovės pavadinimas
6. Papildoma informacija

4 lentelė

Tyrimo duomenų bazės pavyzdys

Įmonės ID	Įmonės pavadinimas	Šalis	Finansinių ataskaitų metai	Auditoriaus nuomonės tipas	Audito bendrovės pavadinimas	Papildoma informacija
001						
002						
003						

Šaltinis: sudaryta autorės.

2.2.2. Duomenų kodavimo principai

Siekiant užtikrinti duomenų suderinamumą, tyrime naudojami duomenų kodavimai - kiekvienas kintamasis paverčiamas į skaitinę arba tekstinę išraišką. Surinktų duomenų kodavimas atliekamas pagal iš anksto nustatytus kriterijus (5 lentelė). Toks kodavimo principas reikalingas ne tik pokyčių laike nustatymui, bet ir statistiniam pasiskirstymo vertinimui (dažnumo analizę, procentinės išraiškos skaičiavimą). Toks duomenų standartizavimas leidžia patikimai palyginti rezultatus tarp Lietuvos, Latvijos ir Estijos įmonių, nepaisant nacionalinių auditoriaus išvados ir finansinių ataskaitų ypatumų.

5 lentelė

Tyrimo duomenų kodavimo pavyzdys

Kintamasis	Kodavimo principas
Šalis	1 – Lietuva 2 – Latvija 3 – Estija
Finansinių ataskaitų metai	Skaitinė išraiška nuo 2019 iki 2024

5 lentelės tęsinys

Auditoriaus nuomonės tipas	1 – be sąlygos 2 – su sąlyga 3 – neigiama 4 – atsisakymas reikšti nuomonę
Audito bendrovės pavadinimas	Sutrumpintas kodas (pvz. KPMG, EY, PwC, Deloitte ir kt.)
Papildoma informacija	Tekstinė išraiška (nurodoma modifikuotos nuomonės priežastis)

Šaltinis: sudaryta autorės.

Duomenų bazės sukūrimas ir kodavimas leidžia surinkti ir apdoroti auditoriaus išvadų informaciją apie įmonę, šalį, finansinius metus, auditoriaus išvadų tipus bei audito bendrovės pavadinimą. Aprašoma aukščiau pateikta tyrimo schema padeda atlikti dinaminę analizę bei identifikuoti pokyčių tendencijas Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje.

2.3. Tyrime taikomų statistinių metodų aprašymas

Atliekant tyrimą buvo taikomi du pagrindiniai kiekybiniai tyrimo metodai – tikimybės analizė ir Chi-square testas. Šių metodų taikymas leidžia įvertinti modifikuotos auditoriaus nuomonės pasireiškimo tikimybę ir nustatyti, ar auditoriaus nuomonės tipas yra statistiškai susijęs su įmonių veiklos sektoriais ir finansinių ataskaitų metais. Analizė atliekama „Microsoft Excel“ programoje (Markšaitis, 2010).

Pirmiausia atliekama tikimybės analizė. Jos tikslas – nustatyti modifikuotos auditoriaus nuomonės pasireiškimo tikimybę bendroje imtyje ir atskiruose veiklos sektoriuose. Tikimybė skaičiuojama kaip nagrinėjamo įvykio dažnio santykis su bendru stebėjimų skaičiumi. Šiame darbe įvykis yra modifikuota auditoriaus nuomonė.

Siekiant nustatyti, ar auditoriaus nuomonės tipas yra susijęs su analizuojamais veiksniais, papildomai buvo taikytas Chi-square testas. Chi-square testas leido giliau analizuoti ryšius. Tyrime buvo analizuojami šie kintamieji: auditoriaus nuomonės tipas (besąlyginė ir modifikuota nuomonė), bendrovių veiklos sektorius ir finansiniai metais. Analizei atlikti buvo sudaryta lentelė, kurioje pateikti stebėti auditoriaus nuomonės dažniai pagal sektorius ir analizuojamus metus. Analizė atliekama „Microsoft Excel“ programos funkcijos „=CHISQ.TEST“ pagalba.

Atliekant statistinį vertinimą buvo suformuluotos dvi hipotezės. Hipotezės buvo tikrinamos taikant 0,05 reikšmingumo lygį. Jeigu apskaičiuota p reikšmė yra mažesnė už 0,05, nulinė hipotezė atmetama ir daroma išvada, kad tarp analizuojamų kintamųjų egzistuoja statistiškai reikšmingas ryšys.

H₁: Tarp auditoriaus nuomonės tipo ir bendrovės veiklos sektoriaus statistiškai reikšmingo ryšio nėra;

H₂: Tarp auditoriaus nuomonės tipo ir finansinių metų statistiškai reikšmingo ryšio nėra.

2.4. Duomenų saugojimas ir etiniai aspektai

Šiame poskyryje aprašyti duomenų saugojimo ir etikos laikymosi principai, remiantis standartais. Visi, dokumentų analizės metu surinkti duomenys sudaro kokybiško ir patikimo tyrimo pagrindą. Šių aspektų taikymas viso darbo eigoje padės užtikrinti informacijos sąžiningumą. Taip pat bus užtikrintas vientisumas.

Kadangi analizės atlikimui naudojama tik viešai prieinama informacija iš Nasdaq Baltic rinkos (auditoriaus išvados ir finansinės ataskaitos), šioms duomenims papildomų leidimų arba informuotų sutikimų iš bendrovių nereikia. Jeigu vertinant gautus tyrimo rezultatus, bus reikalingi papildomi duomenys iš įmonės neprieinamų įmonių dokumentų ar kitos tiesioginės komunikacijos, visų gautų duomenų saugojimas bus vykdomas laikantis griežtų apsaugos ir konfidencialumo reikalavimų. Tai užtikrins, kad informacija bus naudojama tik akademiniiais tikslais ir nepažeis suinteresuotų asmenų teisių.

2.5. Tyrimo metodologiniai apribojimai

Empirinio tyrimo metu gali kilti tam tikrų apribojimų. Šie apribojimai turi įtakos gautų rezultatų interpretavimui bei pritaikymui platesniame kontekste. Toliau darbe pateikiami pagrindiniai galimi empirinio tyrimo ribotumai, susiję su duomenų prieinamumu, auditorių išvadų įvairove bei kitais aspektais.

1. Viešai prieinamų duomenų stoka

Svarbiausias atliekamo darbo apribojimas yra viešai prieinamų duomenų trūkumas. Tyrimas atliekamas naudojant tik viešai prieinamus Nasdaq Baltic rinkos svetainėje skelbiamus dokumentus – auditoriaus išvadas ir finansines ataskaitas. Gali pasitaikyti situacijos, kada bendrovės pavėluotai pateiks finansinės ataskaitas ar dalis dokumentų bus sunkiai prieinami ankstesnių metų. Tai ypač aktualu analizuojamo laikotarpio pradžioje. Šitos aplinkybės gali lemti duomenų spragas. Dėl šitos priežasties tyrimo imtis nebus pilna ir neatspindės visų nagrinėjamų bendrovių situacijų.

2. Kategorijų kodavimo ribotumai

Norint užtikrinti tyrimo nuoseklumą, auditoriaus išvados tipams bus priskirtas kodavimas, remiantis ankščiau aprašytu skyriaus modeliu. Šis kodavimas buvo atliktas subjektyvia darbo

autorės sprendimų interpretacija. Dėl šitos priežasties egzistuoja tikimybė, kad alternatyvus klasifikavimo modelis gali lemti skirtingus rezultatus. Todėl kategorijų kodavimo ribotumai turi būti įvertinti interpretuojant gautas tyrimo išvadas. Tyrimo išvados turi būti vertinamos atsargiai, atsižvelgiant į pasirinktą metodologinę logiką.

3. Kriterijų, taikomų imčiai sudaryti, poveikis.

Kaip buvo minėta anksčiau, tyrimas atliekamas Nasdaq Baltic rinkoje listinguojamoms įmonėms. Kadangi tyrimo apimtis apribota, rezultatai nebūtinai atspindi platesnį kontekstą (pavyzdžiui, analizėje neįtrauktos nelistinguojamos įmonės arba kitų Baltijos valstybių rinkos). Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje listinguojamų Nasdaq Baltic rinkoje įmonių skaičius yra ribotas, todėl pavieniai atvejai, tokie kaip didelė bendrovė, kuri keletą metų iš eilės gavo sąlyginę auditoriaus išvadą, gali reikšmingai iškreipti bendras tendencijas.

Nors aukščiau paminėti tyrimo metodologiniai apribojimai svarbūs atliekamo tyrimo rezultatams, jie nesumažina viso darbo reikšmingumo. Nustatyti ribotumai parodo tik interpretacijos ribas. Be to, jie užtikrina objektyvų rezultatų vertinimą.

Apibendrinant empirinio tyrimo metodologiją, šiame skyriuje buvo pristatyta tyrimo eigos schema, naudojami duomenų rinkimo instrumentai, jų kodavimo principai bei taikomi analizės metodai. Pasirinkta metodika sudarys galimybę tinkamai išanalizuoti auditoriaus išvadų tipus bei jų pokyčių tendencijas Nasdaq Baltic rinkoje ir užtikrins gautų rezultatų patikimumą, nuoseklumą ir palyginamumą. Sekančiame skyriuje bus pateikti empirinio tyrimo rezultatai, kurie atskleis auditoriaus išvadų pasiskirstymo tendencijas tarp išvadų tipų bei Baltijos šalių.

FINANSINĖS ATSKAITOMYBĖS KOKYBĖS VERTINIMAS PAGAL AUDITORIAUS NUOMONIŲ TIPUS NASDAQ BALTIC RINKOJE

Šiame skyriuje detaliai analizuojami 2019 – 2024 metų laikotarpiu surinkti ir susisteminti duomenys apie audito bendrovių atliktų auditų skaičių, jų pateiktų auditoriaus nuomonių tipus, audituojamų įmonių veiklos sektorius bei pačių audito bendrovių kapitalo kilmę. Analizuojant duomenis buvo vertinami ne tik kiekybiniai rodikliai, bet ir nustatomas tarpusavio ryšis bei pokyčių tendencijos nagrinėjamu laikotarpiu. Be to, atliekama Baltijos šalių regiono – Lietuvos, Latvijos ir Estijos – lyginamoji analizė. Siekiama nustatyti pagrindinius skirtumus ir panašumus tarp šių rinkų audito praktikos kontekste. Darbe papildomai vertinama modifikuotos auditoriaus nuomonės pasireiškimo tikimybė ir taikomas Chi-square testas. Tai atliekama, siekiant nustatyti auditoriaus nuomonės tipo ryšį su analizuojamais veiksniais, tokiais kaip įmonių veiklos sektorium bei finansinių ataskaitų laikotarpiu.

Tyrime analizuojamos Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamos įmonės. Tyrimui atlikti buvo pasirinktos visos bendrovės, įtrauktos į Nasdaq Baltic Oficialųjį ir Papildomąjį sąrašus nagrinėjamu laikotarpiu. Nustatytas atrankos principas leido apimti kuo platesnį listinguojamų įmonių įvairovę Baltijos šalių regione. Atlikto tyrimo analizuojamas laikotarpis 2019 – 2024 metai. Todėl, viso buvo ištirtos 49 bendrovės. Atsižvelgiant į tai, kad kiekvienais metais buvo vertinamos atskiros nepriklausomo auditoriaus išvados ir finansinės ataskaitos, bendra analizuotų dokumentų apimtis sudarė 294 nepriklausomų auditoriaus išvadų bei atitinkamų finansinių ataskaitų rinkinį.

Kaip nurodyta empirinio tyrimo metodologijoje, duomenys analizei buvo renkami iš viešai prieinamų šaltinių – Nasdaq Baltic interneto svetainėje skelbiamų finansinių ataskaitų ir nepriklausomų auditoriaus išvadų. Tačiau duomenų rinkimo procese susidurta su tam tikrais apribojimais. Nustatyta, kad ne visų bendrovių nepriklausomo auditoriaus išvados ir finansinės ataskaitos buvo viešai paskelbtos už analizuojamą laikotarpį. Dėl šios priežasties galutinė tyrimo imtis nėra pilna ir neatspindi visų nagrinėjamų Oficialiajame ir Papildomajame sąrašuose esančių bendrovių situacijos.

Iš viso trūko 16 nepriklausomų auditoriaus išvadų, todėl galutinėje analizėje buvo vertinamos 278 nepriklausomos auditoriaus išvados ir finansinės ataskaitos. Iš jų 114 atvejų sudarė Lietuvos bendrovės, 45 – Latvijos ir 119 – Estijos bendrovės. Atsižvelgiant į minėtus apribojimus, tyrimo rezultatai interpretuojami įvertinant galimą duomenų nepakankamumo įtaką. Tačiau,

bendra tyrimo imtis leidžia atlikti pagrįstą ir struktūruotą Baltijos šalių auditoriaus nuomonių tipų pasiskirstymo analizę.

3.1. Auditoriaus nuomonės tipų pasiskirstymo analizė 2019 – 2014 metų laikotarpiu

Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje per 2019 – 2024 metus atlikti 278 auditai, kuriuos atliko 11 audito bendrovių. Visų pirma buvo analizuojama audito įmonių kapitalo kilmė. Tyrimo rezultatai rodo, kad daugiausiai auditoriaus išvadų parengė kitos užsienio kapitalo įmonės – net 6 įmonės, kas sudaro 54 proc. visų audito bendrovių. Lietuviško kapitalo įmonių buvo tik 2, latviško – 3. Įdomus pastebėjimas, kad Estiško kapitalo audito bendrovės neatliko nei vieno audito Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje kotiruojantiems bendrovėms (6 lentelė).

6 lentelė

Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių audito įmonės, jų kapitalo kilmė ir auditoriaus išvadų skaičius 2019-2024 m.

Audito įmonių kapitalo kilmė	Audito įmonės	Auditoriaus išvadų skaičius (vnt.)	Auditoriaus išvadų skaičius (proc.)
Lietuviško kapitalo įmonės	Apskaitos ir kontrolės UAB "AUDITAS"	2	0,7%
	UAB "ROSK Consulting"	3	1,1%
Latviško kapitalo įmonės	Orients Audit & Finance, SIA	6	2,2%
	Potapoviča un Andersone SIA	6	2,2%
	SIA "Sandra Dzerele un partneris"	4	1,4%
Kitos užsienio kapitalo įmonės	BDO auditas ir apskaita, UAB	7	2,5%
	Deloitte Lietuva, UAB	13	4,7%
	Ernst & Young Baltic, UAB	30	10,8%
	Grand Thornton Baltic UAB	17	6,1%
	KPMG Baltics, UAB	79	28,4%
	PricewaterhouseCoopers, UAB	111	39,9%
	Viso:	278	100%

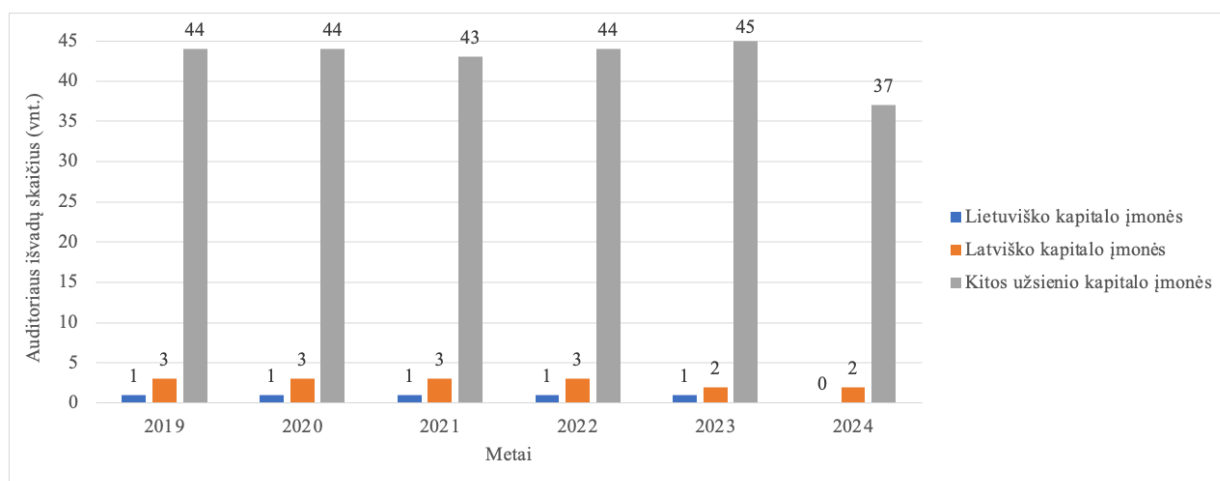
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Nasdaq Baltic duomenimis.

Lietuviško ir latviško kapitalo įmonių dalis yra itin nedidelė. Lietuviško kapitalo įmonės parengė tik 5 auditoriaus išvadas, t. y. 1,8 proc., o latviško kapitalo audito įmonės parengė 16 išvadų, kas sudaro 5,8 proc. visų nagrinėjamų išvadų. Tuo tarpu užsienio kapitalo audito bendrovės parengė 257 auditoriaus išvadas (net 92 proc. visų nagrinėjamų išvadų). Toks pasiskirstymas leidžia daryti išvadas, kad Baltijos šalių rinkoje dominuoja tarptautinio kapitalo audito bendrovės. Tokia pati tendencija pastebima 7 paveiksle. Matoma, kad Baltijos šalių audito bendrovės kiekvienais metais – nuo 2019 iki 2024 – atliko 1-3 auditus ir parengė auditoriaus išvadas bei finansines ataskaitas. Tuo tarpu užsienio kapitalo bendrovės per 2019 – 2024 metus vidutiniškai išleido 43 auditoriaus išvadas. 2024 metų lietuviško kapitalo audito bendrovės neatliko nei vieno audito. Tarptautinio kapitalo įmonėse tais pačiais metais irgi pastebimas

sumažėjimas – pateiktos 39 auditoriaus išvados. Ši sumažėjimą lemia auditoriaus išvadų stoka Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje. Kaip minėta ankščiau, tyrimo imtis yra nepilna. Net 10 iš 16 bendrovių auditoriaus išvadų 2024 metais nebuvo pateikti nagrinėjamoje svetainėje.

7 paveikslas

Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus išvadų dinamika 2019 – 2024 m. ir audito įmonių kapitalo kilmė

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Nasdaq Baltic duomenimis.

Atlikta detali analizė pagal atskiras audito įmones atskleidžia, kad didžiausią auditoriaus išvadų skaičių parengė (6 lentelė):

- 1 vieta – PricewaterhouseCoopers, UAB – 111 išvadų, kas sudaro 39,9 proc. visų nagrinėjamų auditoriaus išvadų;
- 2 vieta – KPMG, UAB – 79 išvadų, kas sudaro 28,4 proc. visų nagrinėjamų auditoriaus išvadų;
- 3 vieta – Ernst & Young, UAB – 30 išvadų, kas sudaro 10,8 proc. visų nagrinėjamų auditoriaus išvadų;

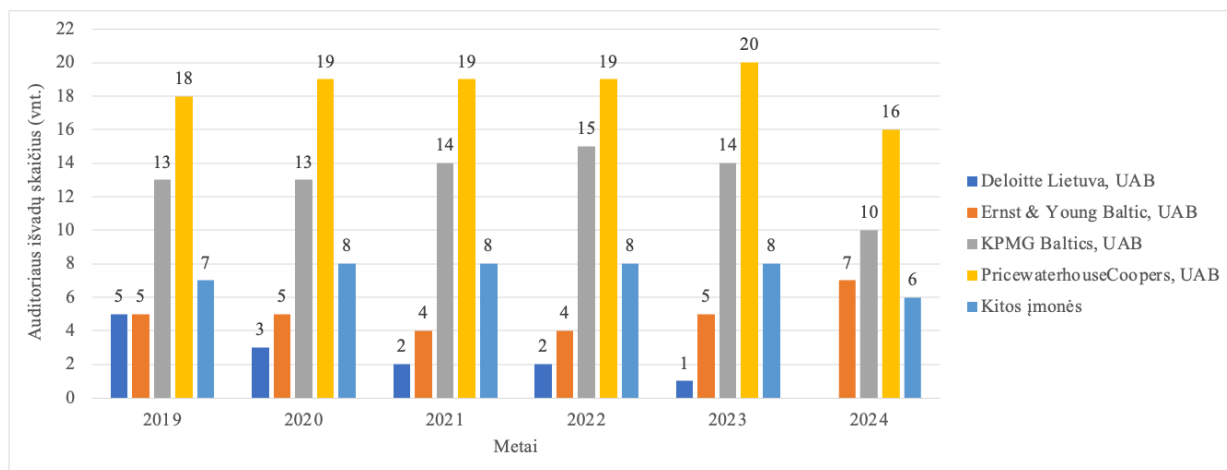
Mažesnę, tačiau reikšmingą dalį sudaro Grand Thornton UAB (17 išvadų, 6,1 proc.) ir Deloitte Lietuva, UAB (13 išvadų, 4,7 proc.). Likusios audito bendrovės, įskaitant lietuviško ir latviško kapitalo bendroves, parengė palyginus nedidelį auditoriaus išvadų skaičių.

Toks užsienio kapitalo audito bendrovių pasiskirstymas sietinas su „Didžiojo ketveto“ (angliškai – Big Four) įmonių įtaka audito rinkai. „Didžiojo ketveto“ audito įmonės sudaro „Deloitte“, „Ernst & Young“, „KPMG“ ir „PricewaterhouseCoopers“. Šios įmonės kartu parengė daugiau nei 83 proc. visų analizuojamų auditoriaus išvadų (6 lentelė, 8 paveikslas). Šie rezultatai

patvirtina aukštą rinkos koncentracijos lygį audito paslaugų sektoriuje, kur didžiausios tarptautinės audito bendrovės užima dominuojančias pozicijas ir audituoja didžiąją dalį reikšmingų įmonių.

8 paveikslas

„Didžiojo ketverto“ ir kitų audito bendrovių auditoriaus išvadų dinamika 2019 – 2024 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Nasdaq Baltic duomenimis.

Analizuojant Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus išvadų pasiskirstymą pagal sektorius, nustatyta, kad daugiausiai auditoriaus išvadų buvo pateikta maisto, gėrimų ir tabako sektoriuje, t. y. – 48 išvados, kas sudaro 17 procentų visų nagrinėjamų išvadų (7 lentelė). Antroje vietoje yra finansinės paslaugos. Šiame sektoriuje buvo pateiktos 39 išvados (14 proc.), o trečioje vietoje – nekilnojamojo turto sektorius su 34 išvadomis, tai 12 procentu. Reikšmingą dalį Nasdaq Baltic rinkoje taip pat sudaro vartojimo prekių ir paslaugų bei komunalinių paslaugų sektoriai. Iš viso buvo pateikta po 23 auditoriaus išvados, kas sudaro po 8 proc. visos nagrinėjamos imties. Tuo tarpu mažiausiai auditoriaus išvadų nustatyta energijos, pagrindinių išteklių, sveikatos priežiūros ir žiniasklaidos sektoriuose. Minėtuose sektoriuose buvo išleista po 6 išvadas (po 2 proc.).

Taip pat galima teigti, kad Baltijos šalių audito rinkoje vyrauja oligopolinė struktūra, nes pagrindinės audito bendrovės yra „Didžiojo ketverto“ audito įmonės. Jos užima dominuojančias pozicijas ne tik pagal auditoriaus išvadų skaičių, bet ir pagal audituojamų sektorių įvairovę. Tai suteikia tokioms įmonėms reikšmingą reputacijos pranašumą. Tačiau tuo pačiu didina sisteminę riziką visai audito rinkai.

Tokia intensyvi „Didžiojo ketverto“ audito kompanijų koncentracija turi dvišalių padarinių rinkai. Šios audito bendrovės pasižymi aukštesniais standartais, turi gausesnius išteklius. Be to, jos išsiskiria didesne patirtimi ir aukštesne kvalifikacija sudėtinguose sektoriuose. Kita vertus,

pernelyg didelė rinkos koncentracija gali daryti įtaką konkurencijai link mažėjimo. Ne „Didžiojo ketverto“ įmonių įėjimas į rinką yra ribotas. Tai gali mažinti auditoriaus nepriklausomumą potencialiai.

7 lentelė

Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus išvadų

Audito įmonių kapitalo kilmė	Audito įmonės/Sektorius	Bankai	Energija	Finansinės paslaugos	Kelionės ir laisvalaikis	Komunalinės paslaugos	Maistas, gėrimai ir tabakas	Mažmeninė prekyba	Nekilnojamasis turtas	Pagrindiniai išteklių	Pramoninės prekės ir paslaugos	Statyba ir medžiagos	Sveikatos priežiūra	Telekomunikacijos	Vartojimo prekės ir paslaugos	Žiniasklaida	Viso
Lietuviško kapitalo įmonės	Apskaitos ir kontrolės UAB "AUDITAS"					2											2
	UAB "ROSK Consulting"					3											3
Latviško kapitalo įmonės	Orients Audit & Finance, SIA						6										6
	Potapoviča un Andersons SIA													6			6
	SIA "Sandra Dzerale un partneris"										4						4
Kitos užsienio kapitalo įmonės	BDO auditas ir apskaita, UAB			6			1										7
	Deloitte Lietuva, UAB		1		4	1			2						5		13
	Ernst & Young Baltic, UAB				2	2	8	6	4							8	30
	Grand Thornton Baltic UAB						6		6							5	17
	KPMG Baltics, UAB	8		17	6	4	8		3	1	9	6	6	1	4	6	79
	PricewaterhouseCoopers, UAB	9	5	16		11	19	6	19	5	9	6			6		111
	Viso (vnt.):	17	6	39	12	23	48	12	34	6	22	12	6	12	23	6	278
	Viso (proc.):	6%	2%	14%	4%	8%	17%	4%	12%	2%	8%	4%	2%	4%	8%	2%	100%

pasiskirstymas pagal sektorius 2019 – 2024 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Nasdaq Baltic duomenimis.

Išanalizavus audito bendrovių kapitalo kilmę ir vyraujančius sektorius Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkos Oficialiajame ir Papildomajame sąrašuose, prieinama prie auditoriaus nuomonės tipo analizės ir pasiskirstymo tendencijų (8 lentelė, 9 paveikslas). Atliktas tyrimas rodo, kad rinkoje dominuoja besąlyginė auditoriaus nuomonė. Iš 278 analizuotų auditoriaus išvadų net 260 pateiktos besąlyginės nuomonės. Tai sudaro 93,5 proc. visų analizuojamų atvejų.

8 lentelė

Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus išvadų pasiskirstymas pagal nuomonės tipą

Nuomonės tipas	Nuomonės tipas (vnt.)	Nuomonės tipas (proc.)
Besąlyginė	260	93,5%
Sąlyginė	17	6,1%
Atsisakymas pareikšti nuomonę	1	0,4%
Viso:	278	100%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Nasdaq Baltic duomenimis.

Sąlyginės nuomonės sudaro 17 atvejų (6,1 proc. visų nagrinėjamų auditoriaus nuomonių) (8 lentelė). Išanalizavus Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje įmonėse nustatytas sąlyginių nuomonių priežastis, galima pastebėti panašias tendencijas. Dažniausiai auditoriai pareiškė sąlygines nuomones susijusias su turto vertinimo neapibrėžtumu, įrodymų trūkumu ir veiklos tęstinumo rizika. Sąlyginės nuomonės nustatytos visame Baltijos šalių regione.

Lietuvoje veikiančios įmonės, pavyzdžiui, „AUGA Group“ 2024 metais patyrė restruktūrizaciją ir reikšmingus neapibrėžtumus dėl veiklos išsamumo, tuo tarpu „Grigeo Group“ 2019 metais įmonėje buvo pareikšta sąlyginė nuomonė dėl nepripažinto atidėjinio, išskylančio iš aplinkosaugos tyrimo pagal 37-ąjį Tarptautinį apskaitos standartą „Atidėjiniai, neapibrėžtieji įsipareigojimai ir neapibrėžtasis turtas“. 2023 metais „Novaturas“ finansinėse ataskaitose auditoriai negalėjo patvirtinti išankstinių mokėjimų bei mokėtinų sumų. Bendrovė „Žemaitijos pienas“ gavo sąlyginę nuomonę net tris kartus: 2020, 2022 bei 2023 metais. Šios priežastys yra kartojamos dėl premijų apskaitos, partnerystės priedų bei jų retrospektyvaus poveikio pelnui (9 lentelė).

Latvijoje situacija su sąlygine nuomone yra geresnė palyginus su Lietuva ir Estija. Per visą analizuojamąjį laikotarpį tik tai keturios nuomonės buvo su išlyga. Tai siejama su mažesniu Latvijos bendrovių kiekiu Nasdaq Baltic rinkoje. „Amber Latvijas balzams“ 2024 metais gavo sąlyginę nuomonę, nes auditoriui nepavyko surinkti nepakankamų įrodymų dėl susijusių šalių skolų ir numatomų kredito nuostolių (ECL). 2019 – 2021 metais „Rigas kugu buvetava“ įmonės finansinėse ataskaitose auditorius nustatė reikšmingus turto vertinimo, atsargų patikimumo ir apskaitos pažeidimus (9 lentelė).

Analizuojant Estijos bendroves, per penkis nagrinėjamus metus identifikuoti 7 nuomonės su išlyga atvejai. „Arco Vara“ 2023-2024 metais susidūrė su sunkumais, kad patikimai nustatytų nekilnojamojo turto atsargų grynąją realizacinę vertę, o „Nordecon“ bendrovė 2022-2023 metais dėl paskolos vertės Ukrainoje ir dėl galimo jos nuvertinimo. Taip pat dėl įkeisto turto vertės. Karo kontekstas kelia neapibrėžtumą. „Pro Kapital Grupp“ 2020 metais susidūrė su duomenų trūkumu, norėdama įvertinti kontrolės praradimo finansinį poveikį. Tuo tarpu „Nordic Fibreboard“ 2019 metais susidūrė su ribotomis galimybėmis patikrinti investicinio turto vertes (9 lentelė).

Apibendrinant visą Baltijos šalių rinką, auditorius dažniausiai pareiškia nuomonę su išlyga dėl sudėtingų vertinimo klausimų, esant nepakankamiems audito įrodymams bei padidėjus neapibrėžtumui. Visos išdėstytos priežastys daro reikšmingą poveikį finansinių ataskaitų kokybei.

9 lentelė

Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių sąlyginių nuomonių priežastys 2019 – 2024 m.

Įmonės pavadinimas	Finansinių ataskaitų metai	Šalis	Audito bendrovės pavadinimas	Sąlyginės nuomonės priežastys
AUGA group	2024	Lietuva	Grand Thornton Baltic UAB	Restruktūrizacija ir reikšmingas neapibrėžtumas dėl veiklos tęstinumo
Grigeo Group	2019	Lietuva	KPMG Baltics, UAB	Nepripažintas atidėjiny dėl aplinkosaugos tyrimo (TAS 37)
Novaturas	2023	Lietuva	Ernst & Young Baltic, UAB	Nepatvirtinti išankstiniai mokėjimai ir mokėtinų sumos
Žemaitijos pienas	2020	Lietuva	Grand Thornton Baltic UAB	Nepatvirtinti sprendimai dėl premijų; galimas sąnaudų iškraipymas
Žemaitijos pienas	2022	Lietuva	Grand Thornton Baltic UAB	Neapibrėžtumas dėl partnerystės priedų ir gautinų sumų atgavimo
Žemaitijos pienas	2023	Lietuva	Grand Thornton Baltic UAB	Retrospektyvus partnerystės priedų apskaitos poveikis pelnui
Amber Latvijas balzams	2024	Latvija	Ernst & Young Baltic, UAB	Nepakankami įrodymai dėl susijusių šalių skolų ir ECL vertinimo
Rīgas kuģu būvētava	2019	Latvija	SIA "Sandra Dzerēle un partneris"	Neįvertintas turto nuvertėjimas ir atsargų patikimumas
Rīgas kuģu būvētava	2020	Latvija	SIA "Sandra Dzerēle un partneris"	Reikšmingi apskaitos pažeidimai ir netinkami vertinimai
Rīgas kuģu būvētava	2021	Latvija	SIA "Sandra Dzerēle un partneris"	Netinkamai pripažintas turto vertės sumažėjimas ankstesniais laikotarpiais
Arco Vara	2023	Estija	PricewaterhouseCoopers, UAB	Neįmanoma patikimai įvertinti atsargų grynosios realizacinės vertės (galimas pervertinimas)
Arco Vara	2024	Estija	KPMG Baltics, UAB	Trūko įrodymų dėl NT atsargų vertės; galimas reikšmingas pervertinimas
Nordecon	2022	Estija	KPMG Baltics, UAB	Neįvertintas paskolos Ukrainos įmonei nuvertėjimas dėl karo
Nordecon	2023	Estija	KPMG Baltics, UAB	Trūko įrodymų dėl paskolos Ukrainoje vertės ir galimo nuvertėjimo
Nordecon	2024	Estija	KPMG Baltics, UAB	Neapibrėžtumas dėl įkeisto turto vertės Ukrainoje; galimas pervertinimas
Pro Kapital Grupp	2020	Estija	Deloitte Lietuva, UAB	Trūko duomenų įvertinti kontrolės praradimo finansinį poveikį
Nordic Fibreboard	2019	Estija	PricewaterhouseCoopers, UAB	Ribotos galimybės patikrinti investicinio turto vertę

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Nasdaq Baltic duomenimis.

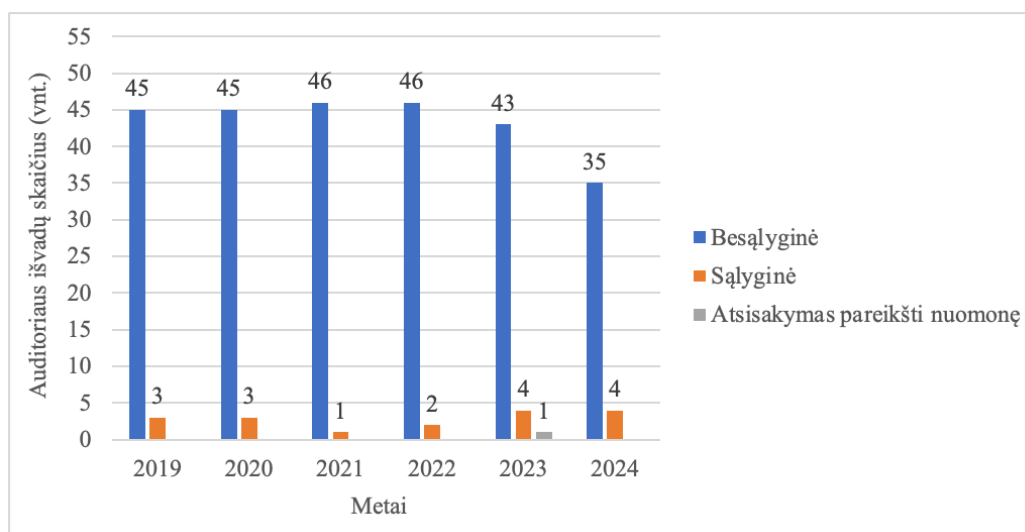
Taip pat auditorius 1 kartą atsisakė pareikšti nuomonę (tai sudaro 0,4 proc. visų nagrinėjamų atvejų). Nuomonės atsisakymas buvo nustatytas 2023 metais, audito bendrovė KPMG Baltics, UAB pareiškė jį Estijos įmonei PRFoods įmonei. Nors konsoliduotos finansinės ataskaitos parengtos vadovaujantis tęstinės veiklos principu, pagrindinė atsisakymo pareikšti nuomonės priežastis yra Grupės patirti nuostoliai, neigiami pinigų srautai ir reikšmingi trumpalaikiai įsipareigojimai, įskaitant obligacijas, kurių išpirkimas yra sudėtingas. Vadovybė negalėjo pateikti aiškaus tolimesnio veiksmų plano, todėl, dėl pakankamų įrodymų trūkumo auditoriai negalėjo pareikšti nuomonės dėl finansinių ataskaitų. Neigiamos auditoriaus nuomonės atvejų nagrinėjamoje imtyje nenustatyta (8 lentelė, 9 paveikslas).

Atliktas tyrimas rodo, kad didžiausią besąlyginių išvadų skaičių parengė PricewaterhouseCoopers, UAB – 109 besąlyginės išvados. Antroje vietoje pagal besąlyginių auditoriaus išvadų skaičių yra KPMG Baltics – 73 besąlyginės išvados. Taip pat Ernst & Young Baltic, UAB - 28 besąlyginės išvados. Rezultatai rodo, kad „Didžiojo ketverto“ audito bendrovės dažniausiai susiduria su finansiškai stabiliais ir tinkamai apskaitą tvarkančiais klientais (10 lentelė).

9 paveikslas

Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus nuomonių pasiskirstymas pagal nuomonės tipą 2019 – 2024 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Nasdaq Baltic duomenimis.

Sąlyginės nuomonės dažniausiai buvo pateikiamos KPMG Baltics, UAB, Grand Thornton Baltic, UAB ir SIA "Sandra Dzerėle un partneris" audito bendrovėmis. Buvo pateikta po 3 – 5 sąlygines auditoriaus nuomones per visą nagrinėjamą laikotarpį nuo 2019 iki 2024 metų.

Kaip buvo minėta anksčiau, atsisakymas pareikšti nuomonę buvo nustatytas tik vienu atveju 2023 metais. Jis siejamas su KPMG Baltics, UAB bendrovės atliktu auditu.

10 lentelė

Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus nuomonių pasiskirstymas pagal audito įmones

Auditoriaus nuomonės tipas	Audito įmonė/metai	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Viso
Besąlyginė	Apskaitos ir kontrolės UAB "AUDITAS"	1	1	0	0	0	0	2
	BDO auditas ir apskaita, UAB	1	1	1	1	2	1	7
	Deloitte Lietuva, UAB	5	2	2	2	1		12
	Ernst & Young Baltic, UAB	5	5	4	4	4	6	28
	Grand Thornton Baltic UAB	2	2	3	2	2	2	13
	KPMG Baltics, UAB	12	13	14	14	12	8	73
	Orients Audit & Finance, SIA	1	1	1	1	1	1	6
	Potapoviča un Andersone SIA	1	1	1	1	1	1	6
	PricewaterhouseCoopers, UAB	17	19	19	19	19	16	109
	SIA "Sandra Dzerėle un partneris"	0	0	0	1	0	0	1
	UAB "ROSK Consulting"	0	0	1	1	1	0	3
Sąlyginė	Deloitte Lietuva, UAB	0	1	0	0	0	0	1
	Ernst & Young Baltic, UAB	0	0	0	0	1	1	2
	Grand Thornton Baltic UAB	0	1	0	1	1	1	4
	KPMG Baltics, UAB	1	0	0	1	1	2	5
	PricewaterhouseCoopers, UAB	1	0	0	0	1	0	2
	SIA "Sandra Dzerėle un partneris"	1	1	1	0	0	0	3
Atsisakymas pareikšti nuomonę	KPMG Baltics, UAB	0	0	0	0	1	0	1
Viso (vnt.):		48	48	47	48	48	39	278
Viso (proc.):		17%	17%	17%	17%	17%	14%	100%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Nasdaq Baltic duomenimis.

Atlikta auditoriaus nuomonių tipų analizė pagal sektorius rodo, kad besąlyginė nuomonė vyrauja visuose sektoriuose (11 lentelė). Vertinant auditoriaus nuomonių tipų pasiskirstymą pagal sektorių, buvo nustatyta, kad daugiausiai besąlyginių auditoriaus išvadų buvo pateikta maisto, gėrimų ir tabako sektorius. Tai sudaro 48 išvados, 16 proc. visų nagrinėjamų besąlyginių išvadų. Antroje vietoje – finansinių paslaugų sektorius su 39 išvadomis (15 proc.). Trečioje – nekilnojamojo turto sektorius (31 išvados, 12 proc.). Reikšmingą dalį taip pat sudaro komunalinių paslaugų (23 išvados, 9 proc.) bei vartojimo prekių ir paslaugų (22 išvados, 8 proc.) sektoriai.

Besąlyginė auditoriaus nuomonė sudaro daugiau nei devynias dešimtąsias procentų visų analizuojamų auditoriaus išvadų. Toks rezultatas parodo, kad bendrovių finansinės atskaitomybės pasižymi aukšta kokybe. Turint omeny, kad nepriklausoma auditoriaus išvada yra dokumentas, kuriame pateikiamas kompromisas tarp rizikos vertinimo, auditoriaus profesinio sprendimo ir audituojamo kliento pateiktos informacijos patikimumo.

Sąlyginės auditoriaus nuomonės daugiausiai pastebimos maisto, gėrimų ir tabako sektoriuje – 5 atvejai. Taip pat nekilnojamojo turto, pramoninių prekių ir paslaugų bei statybos ir medžiagų sektoriuose – po 3 atvejus. Atsisakymas pareikšti nuomonę nustatytas maisto, gėrimų ir tabako sektoriuje.

Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus nuomonių pasiskirstymo analizė pagal sektorius atkleidžia sąsajas tarp bendrovių veiklos pobūdžio ir auditoriaus nuomonės tipo. Kadangi maisto, gėrimų ir tabako sektoriuje nustatytas didžiausias sąlyginių nuomonių skaičius bei atsisakymo pareikšti nuomonę atvejais, tai gali būti siejama su šito sektoriaus reguliavimo griežtumu, kainų svyravimais ir tiekimo grandinės rizikomis.

Nekilnojamojo turto, statybos ir medžiagų bei pramonės prekių ir paslaugų sektoriuose sąlyginės nuomonės dažniausiai susijusios su turto vertinimo neapibrėžtumu ir reikšmingų apskaitinių įverčių taikymu. Tai patvirtina prielaidą, kad auditoriaus profesinis sprendimas yra labai svarbus tokiuose sektoriuose, kuriuose finansiniai rezultatai yra tiesiogiai susiję su subjektyvių vertinimų.

Apibendrintai galima teigti, kad sąlyginė nuomonė dažniausiai stebima tokiuose sektoriuose, kuriems būdingas ryškus veiklos neaiškumas arba sudėtingesnis apskaitos reguliavimas. Tokios sąlygos leidžia daryti prielaidą, jog nepriklausomi auditoriai, susidūrę su padidinta rizika, yra labiau linkę modifikuoti nuomonę. Visgi modifikuotų nuomonių atvejų skaičius išlieka pakankamai ribotas.

11 lentelė

Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus nuomonių pasiskirstymas pagal sektorių

Sektorius/Auditoriaus nuomonės tipas	Besąlyginė	Sąlyginė	Atsisakymas pareikšti nuomonę	Viso (vnt.)	Viso (proc.)
Bankai	17			17	6%
Energija	6			6	2%
Finansinės paslaugos	39			39	14%
Kelionės ir laisvalaikis	11	1		12	4%
Komunalinės paslaugos	23			23	8%
Maistas, gėrimai ir tabakas	42	5	1	48	17%
Mažmeninė prekyba	12			12	4%
Nekilnojamasis turtas	31	3		34	12%
Pagrindiniai ištekliai	5	1		6	2%
Pramoninės prekės ir paslaugos	19	3		22	8%
Statyba ir medžiagos	9	3		12	4%
Sveikatos priežiūra	6			6	2%
Telekomunikacijos	12			12	4%
Vartojimo prekės ir paslaugos	22	1		23	8%
Žiniasklaida	6			6	2%
Viso:	260	17	1	278	100%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Nasdaq Baltic duomenimis.

Buvo atlikta lyginamoji Baltijos šalių analizė. Ši analizė atskleidžia skirtingą auditoriaus nuomonių dinamiką 2019-2024 m. laikotarpiu. Nepaisant besąlyginės nuomonės dominavimo visose trijose valstybėse, jų skaičiaus pokyčiai bei modifikuotų nuomonių dažnis nėra visai vienodas (10 paveikslas). 2019-2023 metais, Lietuvoje, nemodifikuotų nuomonių skaičius buvo stabilus. Jis svyravo tarp 20-21 per metus. 2024 metais pastebimas ryškus sumažėjimas iki 12 atvejų. Šis pokytis yra proporcingai didesnis palyginus su ankstesniais metais ir esamais metais. Šio pokyčio priežastis siejama su auditoriaus išvadų ir finansinių ataskaitų trūkumu Nasdaq Baltic rinkos svetainėje. Net 9 Lietuvos bendrovės nepateikė finansinių duomenų. Nustatyti pavieniai sąlyginės nuomonės atvejai Lietuvos įmonėse: 2019 – 2020 metais – 1 atvejis, 2022 – 1 atvejis, 2023 – 2 atvejai ir 2024 – 1. 2021 metais nuomonių su išlyga nustatyta nebuvo. Neigiamos nuomonės ir atsisakymo pareikšti nuomonę atvejų per visą nagrinėjamą laikotarpį nustatyta nebuvo (10 paveikslas).

Kadangi Nasdaq Baltic rinkoje Latvijos bendrovių imtis mažesnė, todėl auditoriaus išvadų skaičius žymiai mažesnis, lyginant su Lietuvos ir Estijos įmonėmis. Besąlyginių nuomonių skaičius visą analizuojamą laikotarpį pastebimas gana pastovus – 7 atvejai kas metus 2019 – 2023 metų laikotarpiu. Tik 2024 metais nustatytas sumažėjimas iki 6. Sąlyginės nuomonės Latvijos

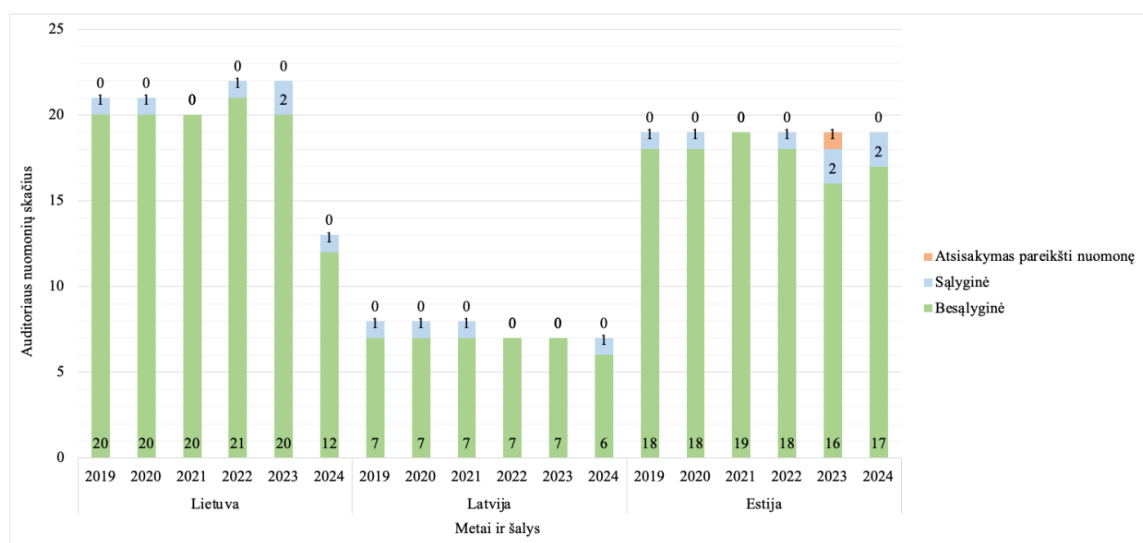
bendrovėse pasitaiko nuosekliai: 0 – 1 atvejai per nagrinėjamąjį laikotarpį. Kaip ir Lietuvos rinkoje, Latvijoje nebuvo nustatytu neigiamos nuomos ir atsisakymo pareikšti nuomonę atvejų. Kadangi bendras Latvijos bendrovių skaičius yra mažesnis nei kitose analizuojamose šalyse, todėl pavieniai modifikuotų nuomonių atvejai daro didesnę procentinę įtaką struktūrai (10 paveikslas).

Estijoje besąlyginių nuomonių skaičius buvo pakankamai stabilus, o 2019-2022 metais svyravo nuo 18 iki 19 per metus; 2023 metais sumažėjo iki 16 atvejų, bet 2024 padidėjo iki 17. 2023-2024 metais pastebimas sąlyginių nuomonių padidėjimas iki 2 atvejų, bet 2021 metais jų nebuvo nustatyta. 2023 metais Estijoje buvo užfiksuotas vienintelis atvejis. Tai buvo atsisakymas pareikšti nuomonę per visą Baltijos šalių imtį. Teorinė dalis ir Beaubrun (2021) pateikti pavyzdžiai tai patvirtina. Atsisakymas pareikšti nuomonę, kaip ženklas, laikomas vienu stipriausių signalų apie galimus reikšmingus informacijos patikimumo ar prieinamumo trūkumus. Todėl, be abejo, 2023 metų Estijos rezultatai gali būti interpretuojami kaip laikinas finansinės atskaitomybės kokybės pablogėjimas konkrečiu atveju. Vis dėlto bendrose tendencijose, besąlyginės nuomonės išlieka dominuojančios, o 2024 metais situacija stabilizuojasi (10 paveikslas).

Lietuva ir Estija pasižymi panašia audito atvejų apimtimi, tačiau Estijoje pastebima didesnė nuomonių įvairovė, nei Lietuvoje. Tai pastebima ypač 2023 metais. Estijoje kartu padidėjo sąlyginių nuomonių skaičius bei nustatytas atsisakymo pareikšti nuomonę atvejis. Tuo tarpu Latvijos rinka yra mažesnė atsižvelgiant pagal bendrą analizuojamosios imties skaičių. Šioje rinkoje sąlyginių nuomonių atvejai yra pasiskirstę tolygiai per visą 2019-2024 metų laikotarpį.

10 paveikslas

Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus nuomonių pasiskirstymas tarp Baltijos šalių 2019 – 2024 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Nasdaq Baltic duomenimis.

Visos trys Baltijos šalys pasižymi dominuojančiu besąlyginės nuomonės skaičiumi. Vis dėlto buvo nustatytos modifikuotų auditoriaus nuomonių tendencijos. Įvertinus nustatytą dinamiką, galima daryti prielaidą, kad ne tik ekonominė situacija, bet ir bendrovių veiklos specifiskus gali daryti įtaką auditoriaus sprendimams dėl nuomonės pasirinkimo.

Lyginant gautus empirinius rezultatus su ankstesniais išanalizuotais Lietuvos ir užsienio autorių moksliniais tyrimais, galima pastebėti tęstinumo principus. Legenzovos ir Kancerevičiūtės (2008) bei Legenzovos ir Čečkauskaitės (2013) atliktuose tyrimuose besąlyginės nuomonės sudaro didžiąją dalį visų nagrinėjamų išvadų. Tai rodo santykinai aukštą finansinės atskaitomybės kokybę. Vis dėlto, skirtingai nei ankstesniais laikotarpiais, 2000 – 2011 metais, šiame atliktame tyrime analizuojamas laikotarpis pasižymi didesniu ekonominiu neapibrėžtumu. Analizuojamame laikotarpyje pastebimos pandemijos pasekmės, geopolitinė situacija bei infliacijos padariniai. Aptartos priežastys paaiškina tam tikrus modifikuotų nuomonių svyravimus.

Tuo tarpu Vaicekausko (2018) atliktas tyrimas nustatė, kad dažniausios finansinės atskaitomybės rizikos sritys – ilgalaikio materialiojo ir finansinio turto vertinimas bei pajamų pripažinimas. Šios nustatytos rizikos teoriškai siejasi su tomis apskaitos sritimis, kurios dažniausiai tampa modifikuotų nuomonių priežastimi. Tai pastebima tiek Lietuvos rinkoje, tiek kitose Baltijos šalių – Latvijos ir Estijos – rinkose. Vaicekausko (2018) tyrimas rodo, kad net turint besąlyginę nuomonę, pagrindinių audito dalykų analizė leidžia nustatyti galimas bendrovės rizikas. Kadangi šiame darbe pasirinktas kokybės rodiklis – auditoriaus nuomonės tipas, jis leidžia įvertinti galimus pažeidimus ar galimus iškraipymus.

Kustienė ir Vaičaitienė (2017) padarė išvadą, kad išplėstinė auditoriaus išvados struktūra mažina audito lūkesčių spragą (mažina skirtumą tarp to, ko iš audito tikisi finansinių ataskaitų vartotojai ir to ką auditorius iš tikrųjų patvirtina savo išvadoje). Šio tyrimo rezultatai papildė ir praplečia autorių mintį. Nustatyta, kad kai pateikiama nemodifikuota auditoriaus nuomonė, kai finansinė atskaitomybė laikoma teisinga ir patikima, papildoma informacija vis tiek turi reikšmingą poveikį. Finansinės atskaitomybės kokybė priklauso nuo informacijos pateikimo. Kuo aiškesnė ir struktūruota informacija, tuo kokybės lygis didėja. Tai reiškia, kad svarbus ne tik pats nuomonės tipas, bet ir kiek ši išvada yra informatyvi.

Todėl, remiantis ankščiau atliktais moksliniais tyrimais bei šio darbo gautais rezultatais, galima teigti, kad auditoriaus išvada veikia dviem lygmenimis:

1. Nepriklausomo auditoriaus nuomonės tipas **kaip formalus kokybės indikatorius** – nemodifikuotos ir modifikuotos nuomonės tipas signalizuoja galutinius finansinės atskaitomybės vartotojus apie finansinių ataskaitų patikimumą.

2. Nepriklausomo auditoriaus nuomonės tipas **kaip informacinis skaidrumo mechanizmas** – papildomi duomenys, pavyzdžiui, pagrindiniai audito dalykai arba veiklos tęstinumo informacija, suteikia finansinės atskaitomybės vartotojams daugiau informacijos apie bendrovės situaciją ir didina skaidrumą.

Todėl, galima teigti, kad išplėsta nepriklausomo auditoriaus išvada padeda galutinėms vartotojams geriau suprasti finansines ataskaitas, mažina lūkesčių spragas. Taip įvyksta todėl, kad pateikiama daugiau aiškos ir suprantamos informacijos.

Nors gauti rezultatai leidžia įvertinti tam tikrus skirtumus tarp analizuojamųjų sektorių, laikotarpių ir šalių, vien dokumentų analizės ir aprašomosios statistikos nepakanka, kad nustatyti ir įvertinti, ar šie skirtumai yra sistemiški.

3.2. Modifikuotos auditoriaus nuomonės tikimybės vertinimas

Darbe siekiama išsamiau įvertinti finansinės atskaitomybės kokybę Nasdaq Baltic rinkoje 2019 – 2024 metais. Todėl buvo atlikta bendros ir modifikuotos auditoriaus nuomonės tikimybės analizė. Šiame darbe kokybė vertinama pagal pateiktą auditoriaus nuomonės tipą. Modifikuota nuomonė, šiuo atveju, laikoma galimu finansinės atskaitomybės kokybės trūkumu.

Per analizuojamą laikotarpį iš viso buvo išanalizuotos ir įvertintos 278 auditoriaus išvados. Iš jų 260 buvo besąlyginės, 17 – sąlyginės ir 1 atvejis – atsisakymas pareikšti nuomonę. Taigi modifikuotų nuomonių skaičius buvo 18 atvejų. Todėl gaunasi, kad jų santykinė dalis sudaro 6,47 procento, o tai reiškia, kad daugiau nei 93 procentai finansinių ataskaitų buvo įvertintos kaip atitinkančios reikalavimus. Vidutiniškai maždaug 6 – 7 bendrovės iš 100 gavo modifikuotą auditoriaus nuomonę, o likusios 93 – 94 įmonių finansinės ataskaitos buvo patvirtintos be išlygų. Toks pasiskirstymas parodo aukštą finansinės atskaitomybės kokybės lygį Nasdaq Baltic rinkoje. Tai yra todėl, nes besąlyginė nuomonė reiškia, kad auditorius nenustatė reikšmingų iškraipymų ar apribojimų, galinčių turėti įtakos finansinių ataskaitų patikimumui.

Atlikta detalesnė tikimybės analizė pagal sektorius parodė, kad modifikuotų nuomonių dalis svyravo gana plačiame intervale – nuo 0 iki 25 procentų (12 lentelė). Didžiausia santykinė modifikuotos nuomonės tikimybė nustatyta statybos ir medžiagų sektoriuje. Jame 3 iš 12 auditoriaus išvadų buvo modifikuotos, tai sudaro 25 procentai. Kituose sektoriuose tikimybės procentas nustatytas mažesnis, bet vis tiek reikšmingas. Pagrindinių išteklių sektoriuje 1 iš 6 atvejų sudarė 16,7 procento; pramoninių prekių ir paslaugų sektoriuje 3 iš 22 – 13,6 procento; maisto, gėrimų ir tabako sektoriuje 6 iš 48 – 12,5 procento; nekilnojamojo turto sektoriuje 3 iš 34 – 8,8 procento; kelionių ir laisvalaikio 1 iš 12 – 8,3 procento; vartojimo paslaugų ir prekių 1 iš 23 – 4,4 procento. Tuo tarpu bankų, energijos, finansinių paslaugų, komunalinių paslaugų, mažmeninės

prekybos, sveikatos priežiūros, telekomunikacijų ir žiniasklaidos sektoriuose modifikuotų nuomonių nenustatyta.

12 lentelė

Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių auditoriaus nuomonių pasiskirstymas ir modifikuotų nuomonių tikimybė pagal sektorius

Sektorius/Nuomonės tipas	Besąlyginė	Atsisakymas pareikšti nuomonę	Sąlyginė	Visos nuomonės	Viso modifikuotos nuomonės pagal sektorius	Tikimybė pagal sektorius
Bankai	17			17	0	0%
Energija	6			6	0	0%
Finansinės paslaugos	39			39	0	0%
Kelionės ir laisvalaikis	11		1	12	1	8,33%
Komunalinės paslaugos	23			23	0	0%
Maistas, gėrimai ir tabakas	42	1	5	48	6	12,50%
Mažmeninė prekyba	12			12	0	0%
Nekilnojamas turtas	31		3	34	3	8,82%
Pagrindiniai ištekliai	5		1	6	1	16,67%
Pramoninės prekės ir paslaugos	19		3	22	3	13,64%
Statyba ir medžiagos	9		3	12	3	25,00%
Sveikatos priežiūra	6			6	0	0%
Telekomunikacijos	12			12	0	0%
Vartojimo prekės ir paslaugos	22		1	23	1	4,35%
Žiniasklaida	6			6	0	0%
Viso:	260	1	17	278	18	6,47%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Nasdaq Baltic duomenimis.

Nors santykiniai skirtumai tarp skirtingų sektorių atrodo reikšmingi. Tačiau svarbu taip pat išanalizuoti absoliučius skaičius. Pavyzdžiui, statybos ir medžiagų sektoriuje nustatyta 25 procentų modifikuotų nuomonių tikimybė, bet tai grindžiama tik trimis atvejais. Pagrindinių išteklių sektoriuje tikimybė yra taip pat gan aukšta, 16,7 proc., bet tai yra tik pavienis atvejis. Tai reiškia, kad didesnė santykinė dalis ne visada parodo sisteminę problemą. Ji gali būti susijusi su ribota imtimi konkrečiame sektoriuje.

3.3. Auditoriaus nuomonės tipo ir analizuojamų veiksmų statistinio reikšmingumo vertinimas

Siekiant įvertinti, ar nustatyti skirtumai tarp sektorių yra statistiškai reikšmingi, buvo atliktas Chi-square testas. Apskaičiuotas χ^2 rodiklis sudarė 21,5, o gauta p reikšmė – 0,0895. Kadangi p reikšmė viršija 0,05 reikšmingumo lygį, statistiškai reikšmingo ryšio tarp sektoriaus ir auditoriaus nuomonės tipo nustatyta nebuvo. Tai reiškia, kad modifikuotų nuomonių pasiskirstymas tarp skirtingų sektorių gali būti paaiškintas atsitiktiniais svyravimais, o ne sisteminė sektoriaus įtaka finansinės atskaitomybės kokybei. Nors p reikšmė yra artima 0,10 ribai,

ji neleidžia pagrįstai teigti apie patikimą priklausomybę, todėl sektorius negali būti laikomas reikšmingu finansinės atskaitomybės veiksnium.

Taip pat buvo atlikta Chi-square testo analizė pagal metus. Ji taip pat neatskleidė esminių struktūrinių pokyčių. Per visą nagrinėjamą laikotarpį nepriklausomo auditoriaus išvadų skaičius svyravo nuo 39 iki 48 atvejų, o modifikuotų nuomonių skaičius nė vienais metais nepasiekė dviženklį skaičiaus (1 – 5 atvejai). Atlikus Chi-square testą, gauti sekantys rezultatai – apskaičiuotas χ^2 rodiklis sudarė 4,05, o gauta p reikšmė – 0,5423. Kadangi p reikšmė viršija 0,05 reikšmingumo lygį, Chi-square testas pagal metus parodė, auditoriaus nuomonės tipo pasiskirstymas per laiką nebuvo statistiškai reikšmingai susijęs su konkrečiais metais. Tai leidžia teigti, kad finansinės atskaitomybės kokybė 2019 – 2014 metų laikotarpiu išliko daugmaž stabili, nepaisant ekonominių arba geopolitinių iššūkių, galėjusių paveikti įmonių veiklą.

Apibendrinant gautus tyrimo rezultatus, galima teigti, kad Baltijos šalių regiono rinkoje – Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje – vyrauja itin aukšta koncentracija, kurią lemia tarptautinio kapitalo audito bendrovių dominavimas. Didžiausią įtaką rinkai daro „Didžiojo ketverto“ audito bendrovės. Jos kartu parengė absoliučiai daugumą nepriklausomų auditoriaus išvadų. Toks rinkos modelis atitinka mokslinėje literatūroje aprašomas tendencijas. Jos pabrėžia, kad didelėse ir labiau reguliuojamose rinkose audito paslaugos koncentruojasi kelių didelių tarptautinių tinklų rankose.

Atliktas tyrimas atskleidė, kad per 2019 – 2014 metų laikotarpį Nasdaq Baltic rinkoje dominavo besąlyginė auditoriaus nuomonė. Didžioji dalis audituojamų įmonių laikosi galiojančių apskaitos standartų bei finansinės atskaitomybės reikalavimų. Tai nustatyta visuose analizuojamuose bendrovių veiklos sektoriuose. Vis dėlto gauti rezultatai signalizuoja apie galimus audito proceso griežtumo ir auditoriaus nepriklausomumo spragas. Tai aktualu ypač tais atvejais, kai įmonę ilgą laiką audituojama ta pačia audito bendrove. Sąlyginių nuomonių ir atsisakymo pareikšti nuomonę egzistavimas patvirtina, kad auditoriai susiduria su profesiniais iššūkiais. Tai ypač aktualu aukštesnės rizikos sektoriuose.

Modifikuotos nuomonės tikimybė Nasdaq Baltic rinkoje sudaro 6,47 procento, o besąlyginės nuomonės – 93,53 procento. Nei sektoriaus, nei metų veiksnys neturėjo statistiškai reikšmingos įtakos auditoriaus nuomonės tipui. Tai rodo, kad finansinės atskaitomybės kokybė nagrinėjamu laikotarpiu buvo pakankamai panaši tiek tarp skirtingų sektorių, tiek finansinių ataskaitų metų. Atsižvelgiant į gautus rezultatus, galima teigti, kad 2019 – 2024 metais Nasdaq Baltic rinkoje listinguojamos Baltijos šalių bendrovės užtikrino finansinės atskaitomybės kokybę, vertinama pagal auditoriaus nuomonių tipus. Kartais pasitaikančios modifikuotos nuomonės nėra sistemingos.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Išvados:

1. Finansinė atskaitomybė vertinama pagal auditoriaus išvados tipą. Šis tipas yra esminis informacijos patikimumo, skaidrumo rodiklis. Darbe daroma prielaida, kad sąlyginė auditoriaus nuomonė reiškia aukštesnę finansinių ataskaitų kokybę. Kita vertus, sąlyginė, neigiama nuomonė, arba atsisakymas pareikšti nuomonę, signalizuoja galimus finansinės atskaitomybės kokybės trūkumus. Tad auditoriaus išvada tampa reikšmingu kintamuoju, leidžiančiu įvertinti finansinės atskaitomybės kokybės dinamiką.
2. Auditas sumažina informacijos asimetriją – jis iš esmės priartina vadovybę ir suinteresuotąsias šalis. Finansinė informacija tampa patikimesnė, skaidrumo atsiranda daugiau. Auditorius, nuodugniai tikrindamas įmonės veiklą ir finansines ataskaitas, suteikia tvirtą pagrindą tiems, kurie turi priimti sprendimus. Remdamiesi audito išvadomis, jie sprendžia gerokai užtikrinčiau.
3. Nepriklausoma auditoriaus išvada – esminis audito darbo rezultatas. Joje apibendrinami visi veiksmai, surinkti įrodymai. Ši išvada teikia pasitikėjimą finansinės informacijos vartotojams. Atsižvelgiant į tai, patvirtinama tinkamai atlikta audito procedūra. Auditoriaus pateikta išvada leidžia įvertinti bendrovės finansinę būklę, jos veiklos rezultatus. Matomi ir galimos rizikos. Dėl to, ji tampa esmine priimant finansinius sprendimus.
4. Nepriklausomo auditoriaus išvados struktūra reglamentuoja Tarptautiniuose audito standartuose, kurie nustato aiškius reikalavimus dokumento formai, turiniui ir nuomonės pateikimui. Aiškiai nustatytos išvados dalys užtikrina nuoseklumą, informatyvumą, patikimumą ir palyginamumą.
5. Auditorius gali pateikti nemodifikuotą arba modifikuotą nuomonę, priklausomai nuo surinktų audito įrodymų pakankamumo, finansinių ataskaitų iškraipymų ir reikšmingumo lygio. Modifikuota išvada gali būti sąlyginė, neigiama arba atsisakymas pareikšti nuomonę. Auditoriaus nuomonės tipas leidžia įvertinti finansinių ataskaitų kokybę, identifikuoti galimas rizikas ir nustatyti audito rezultatus, taip pat palyginti pasiskirstymo tendencijas tarp Baltijos šalių įmonių.
6. Tyrimo metu analizuojama, ar 2019–2024 metais Nasdaq Baltic rinkoje listinguojami Baltijos šalių emitentai tinkamai užtikrina finansinės atskaitomybės kokybę. Jos vertinimas atliekamas remiantis auditoriaus išvadų tipais. Į pagalbą pasitelkta dokumentų analizė, tad visi duomenys rinkti iš viešai prieinamų auditoriaus išvadų bei išsamių

finansinių ataskaitų. Taikant statistinę ir palyginamąją analizę, nustatomos pasiskirstymo tendencijos. Šios tendencijos leidžia palyginti rezultatus tarp Baltijos šalių. Papildomai atlikta tikimybės analizė, kurios pagrindu įvertinta bendra modifikuotos auditoriaus nuomonės pasireiškimo tikimybė bei jos pasiskirstymas pagal skirtingus veiklos sektorius. Taip pat taikytas Chi – square testas, siekiant nustatyti, ar egzistuoja statistiškai reikšmingas ryšys tarp auditoriaus nuomonės tipo, bendrovių veiklos sektorių ir finansinių ataskaitų metų.

7. Tyrimo metu buvo išanalizuotos 278 Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų įmonių auditoriaus išvados 2019 – 2024 metų laikotarpiu. Gauti rezultatai parodė, kad didžioji analizuojamųjų auditoriaus išvadų dalis buvo besąlyginės. Besąlyginė auditoriaus nuomonė sudarė 93,5 proc. visų analizuojamų atvejų. Tuo tarpu sąlyginės nuomonės sudarė 6,1 proc., o atsisakymas pareikšti nuomonę buvo nustatytas tik viena karta (0,4 proc.). Gauti rezultatai rodo, kad analizuojamu laikotarpiu didžioji dalis Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių finansinės ataskaitos parengtos laikantis apskaitos standartus. Be to, tai reiškia, kad auditoriams jos nesukėlė reikšmingų abejonių. Tokie rezultatai parodo, kad daugumos bendrovių finansinė atskaitomybė kokybė yra aukšta.
8. Atlikta auditoriaus nuomonių pasiskirstymo analizė pagal sektorius nustatė, kad modifikuotos auditoriaus nuomonės dažniausiai pasitaikė tam tikruose sektoriuose. Pavyzdžiui, maisto, gėrimų ir tabako, statybos ir medžiagų, pramoninių prekių ir paslaugų bei nekilnojamojo turto sektoriuose. Tuo tarpu kai kuriuose sektoriuose (pvz. bankų, energijos arba telekomunikacijos) modifikuotų nuomonių nustatyta visai nebuvo. Gauti rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad finansinės atskaitomybės kokybė ir auditoriaus nustatomos rizikos gali skirtis priklausomai nuo įmonių veiklos pobūdžio ir sektoriaus specifikos.
9. Tikimybės analizė parodė, kad bendra modifikuotos auditoriaus nuomonės pasireiškimo tikimybė analizuojamoje imtyje yra santykinai nedidelė. Tai patvirtina tendenciją, kad Nasdaq Baltic rinkoje listinguojamų bendrovių finansinės ataskaitos dažniausiai atitinka keliamus reikalavimus. Tuo tarpu sektorių analizė nustatė, kad modifikuotos nuomonės tikimybė skirtinguose sektoriuose nėra vienoda. Galima teigti, kad finansinės atskaitomybės kokybės rizika tam tikrose veiklos srityse gali būti didesnė.
10. Darbe buvo siekiama įvertinti galimą ryšį tarp auditoriaus nuomonės tipo ir bendrovių veiklos sektoriaus bei finansinių metų. Tai nustatyti buvo naudojamas kiekybinis tyrimo metodas – Chi-square testas. Gauti rezultatai parodė, kad modifikuotų nuomonių pasiskirstymas tarp skirtingų sektorių gali būti paaiškintas atsitiktiniais svyravimais, o ne

sisteminė sektoriaus įtaka finansinės atskaitomybės kokybei. Auditoriaus nuomonės tipo pasiskirstymas per laiką taip pat nebuvo statistiškai reikšmingai susijęs su konkrečiais metais. Tai leidžia teigti, kad finansinės atskaitomybės kokybė 2019 – 2014 metų laikotarpiu išliko daugmaž stabili, nepaisant ekonominių arba geopolitinių iššūkių, galėjusių paveikti įmonių veiklą.

11. Išanalizavus visą situaciją 2019 – 2024 metų laikotarpiu Nasdaq Baltic rinkoje, galima teigti, kad bendrovių finansinės atskaitomybės kokybė (vertinama pagal auditoriaus nuomonės tipus) yra ganėtinai aukšta. Tokios išvados daromos, kadangi dauguma auditoriaus išvadų buvo besąlyginės. Tai parodo pakankamai aukštą finansinės informacijos patikimumo lygį Baltijos šalių kapitalo rinkose.

Pasiūlymai:

1. Norint tiksliau įvertinti finansinės atskaitomybės kokybę, ateities tyrimuose siūloma analizuoti ne vien tik auditoriaus nuomonės tipus. Svarbu taip pat atkreipti dėmesį į pagrindinius audito dalykus. Jų dėka galima pastebėti didžiausios rizikos sritis. Atlikus papildomus skaičiavimus, būtų galima nustatyti, kurioms sritims auditoriai skiria daugiausia dėmesio. Tai leis įvertinti sąsajas su finansinės atskaitomybės kokybe.
2. Ateities tyrimuose siūloma padidinti duomenų imtį – išplėsti analizuojamą laikotarpį, įtraukiant ilgesnį duomenų intervalą. Šios analizės pagalba bus galima nustatyti ir įvertinti ilgalaikes auditoriaus nuomonių tipų pasiskirstymo tendencijas. Be to, tai leis įvertinti finansinės atskaitomybės kokybės pokyčius.
3. Rašant darbą, buvo susidurta su tyrimo apribojimu. Kadangi analizė buvo atlikta remiantis tik viešais Nasdaq Baltic svetainėje prieinamomis duomenimis – auditoriaus išvadomis ir finansinėmis ataskaitomis – buvo pastebėtas duomenų trūkumas. Sprendžiant šią problemą, siūloma ateities tyrimus atlikti, naudojant platesnę informaciją. Pavyzdžiui, išanalizuoti audito vykdymo procesą arba įmonių valdymo struktūrą.

LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. Aqel S. (2014). Independent Auditor's Report: Messages Conveyed and Implications (Nepriklausomo auditoriaus išvada: perduotos žinutės ir jų pasekmės). Vieta: CECONOMICA, Vol 10, no. 5.
2. Beaubrun K. (2021). Audit Opinion Types Available in Our Europe Database (Audito nuomonių tipai, prieinami mūsų Europos duomenų bazėje). Vieta: Ideagen.Audit Analytics. Prieiga internetu: <https://blog.auditanalytics.com/audit-opinion-types-available-in-our-europe-database/>
3. Dajotaitė D., Giriūnas L., Giriūnienė G., Miškinis A., Vinauskienė D., Adomavičiūtė D. (2015). Finansų kontrolė ir auditas: teorija ir praktika. Vieta: Mykolo Romelio Universitetas, vadovėlis.
4. DeAngelo L. E. (1981). Auditor size and audit quality (Auditoriaus dydis ir audito kokybė). Vieta: Journal of Accounting and Economics, Volume 3, Issue 3.
5. Dechow P., Ge W. ir Schrand C. (2010). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences (Pajamų kokybės supratimas: rodiklių, juos lemiančių veiksnių ir pasekmių apžvalga). Vieta: Journal of Accounting and Economics, Elsevier, vol. 50(2-3).
6. DeFond M. ir Zhang J. (2013). A review of archival auditing research (Archyvų audito tyrimų apžvalga). Vieta: Journal of Accounting and Economics, Volume 58, Issues 2-3.
7. Eilifsen A., Robert Knechel W., Wallage P. (2001). Application of the Business Risk Audit Model: A Field Study (Verslo rizikos audito modelio taikymas: lauko tyrimas). Vieta: Accounting Horizons, 15(3).
8. Europos Sąjungos oficialusis leidinys. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 537/2014 dėl konkrečių viešojo intereso įmonių teisės aktų nustatyto audito reikalavimų, kuriuo panaikinamas Komisijos sprendimas 2005/909/EB. Prieiga internetu: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/ALL/?uri=CELEX:32014R0537>
9. Fakhfakh M. (2015). The readability of international illustration of auditor's report: an advances reflection on the compromise principles and linguistic requirements. (Tarptautinio auditoriaus išvados pavyzdžio skaitomumas: išplėstinė kompromisinių principų ir kalbinių reikalavimų analizė). Vieta: Journal of Economics, Finance and Administrative Science, Volume 20, Issue 38, p. 21-29.

10. Francis J.R. (2011). A Framework og Understanding and Researching Audit Quality (Audito kokybės supratimo ir tyrimo sistema). Vieta: A Journal of Practice & Theory, 30 (2).
11. Goicoechea E., Gomez-Bezares F., Ugarte J.V. (2021). Improving audit reports: a consensus between auditors and users (Audito išvadų tobulinimas: auditorių ir vartotojų sutarimas). Vieta: Int. J. Financial Stud. 9 (2).
<https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2021/issued/part-a/conceptual-framework-for-financial-reporting.pdf>
12. International Accounting Standards Board (2018). Conseptual Framework for Financial Reposting (Conceptual Framework) (Tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai (Konceptinis pagrindas)). Prieiga internetu:
13. International Auditing and Assurance Standards Board. Tarptautiniai audito standartai. Prieiga internetu: <https://avnt.lrv.lt/lt/teisine-informacija/teises-aktai/auditas/tarptautiniai-audito-standartai-privalomi-taikyti-atliekant-finansiniu-ataskaitu-uz-laikotarpius-prasidedancius-2022-m-gruodzio-15-d-ar-veliau-audita/>
14. Kardelis K. (2002) Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. 2-asis leidimas. Vieta: Šiauliai.
15. Kurstienė A. ir Lakis V. (2002). Vidaus audito planavimas. Vieta: Tiltai, 4.
16. Kustienė A. ir Vaičaitienė E. (2017). Finansinių ataskaitų audito išvada: Kaip patenkinti informacijos vartotojų lūkesčius?. Vieta: Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka (18).
17. Legenzova R. ir Čečkauskaitė S. (2013). Lietuvos akcinių bendrovių išorinio finansinio audito išvadų tyrimas. Vieta: Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai 7 (1).
18. Legenzova R. ir Kancerevičiūtė I. (2008). Lietuvos akcinių bendrovių finansinio audito išvadų bei jų kitimo tendencijų tyrimas. Vieta: Taikomoji ekonomika:sisteminiai tyrimai 2/2.
19. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos finansinių ataskaitų audito ir kitų užtikrinimo paslaugų įstatymas. Prieiga internetu: <https://e-seimasx.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.83535/asr>
20. Mackevičius J. (2004). Audito įrodymai – pagrindas auditoriaus nuomonei pagrįsti. Vieta: Teisė 52.
21. Markšaitis H. (2010). Tikimybių teorija ir statistika. Prieiga internetu: <https://www.scribd.com/document/322037423/Tikimybiu-teorija-Marksaitis>
22. Nasdaq Baltic. Akcijų sąrašas. Prieiga internetu: <https://nasdaqbaltic.com/statistics/lt/shares>

23. Nasdaq Announces the Winners of the Nasdaq Baltic Awards 2023. Prieiga internetu: https://nasdaqbaltic.com/news/nasdaq-announces-the-winners-of-the-nasdaq-baltic-awards-2023/?utm_source=chatgpt.com
24. Nasdaq Baltic. Informacija apie rinkas. Žiūrėta 2025-10-14. Prieiga internetu: <https://nasdaqbaltic.com/lt/rinkos-informacija/apie-rinkas/>
25. Nasdaq Baltic. Reguliavimas, Nasdaq Vilnius. Žiūrėta 2025-10-16. Prieiga internetu: <https://nasdaqbaltic.com/lt/reguliavimas/nasdaq-vilnius/>
26. Raziūnienė D. ir Adaškevič U. (2019). Finansinio audito įrodymai. Vieta: Buhalterinės apskaitos teorija ir praktika, Nr. 20.
27. Sreseli N. (2018). ISA 700: Theoretical aspects and main concepts of updated structure of auditor's report (Atnaujintos auditoriaus išvados struktūros teoriniai aspektai ir pagrindinės sąvokos). Vieta: Ecoforum, Volume 7, Issue 3 (16).
28. Vaicekaskas D. (2018). Pagrindinių audito dalykų pateikimas auditoriaus išvadoje: Lietuvos emitentų auditoriaus išvadų tyrimas. Vieta: Buhalterinės apskaitos teorija ir praktika, tomai 17 – 18.
29. Watts R. L. ir Zimmerman J. L. (1990). Positive Accounting Theory: A Ten Year Perspective (Pozityviosios apskaitos teorija: dešimties metų perspektyva). Vieta: The Accounting Review, Vol. 65, No. 1.

**BENDROVIŲ, KURIŲ VERTYBINIAIS POPIERIAIS PRIEKIAUJAMA
NASDAQ BALTIC RINKOJE, FINANSINĖS ATSKAITOMYBĖS
KOKYBĖS VERTINIMAS PAGAL AUDITORIAUS IŠVADŲ TIPUS: 2019
– 2024 M. ANALIZĖ**

ALEKSANDRA RAŽANAUSKIENĖ

Magistro baigiamasis darbas

Apskaita ir finansų valdymas

Vilniaus universiteto Ekonomikos ir verslo administravimo fakultetas

Darbo vadovas – Asist. Dr. Darius Vaicekuskas

Vilnius, 2026

SANTRAUKA

54 puslapiai, 12 lentelių, 10 paveikslų, 29 literatūros šaltiniai.

Pagrindinis šio magistrinio darbo tikslas - išanalizavus auditoriaus išvadų teorinius aspektus, įvertinti Nasdaq Baltic rinkoje listinguojamų įmonių finansinės atskaitomybės kokybę 2019 – 2024 m. laikotarpiu, remiantis auditoriaus nuomonės tipų analize.

Darbą sudaro trys pagrindinės dalys: literatūros analizė, tyrimas ir jo rezultatai, išvados ir rekomendacijos.

Literatūros analizėje aptariami auditoriaus išvados teoriniai ir reguliaciniai aspektai. Pirmoji dalis nagrinėja finansinės atskaitomybės kokybės savybes ir jų poveikį auditoriaus išvadai, siekiant atskleisti finansinių ataskaitų informacijos kokybės sąsajas su auditoriaus išvados tipu. Pabrėžiama, kad besąlyginė auditoriaus nuomonė parodo aukštesnę kokybę, o modifikuotos nuomonės gali signalizuoti apie galimus finansinės atskaitomybės iškraipymus ar rizikas. Audito teoriniai aspektai, beje, analizuojami vėliau. Nepriklausomo auditoriaus išvadų esmė finansinės atskaitomybės vartotojams tiriama. Analizuojama auditoriaus išvados struktūra, jos reglamentavimas. Aprašomos jos sudedamosios dalys bei reikalavimai, kurie užtikrina auditoriaus

išvadų nuoseklumą, palyginamumą ir informatyvumą. Remiamasi galiojančiais teisės aktais bei Tarptautiniais audito standartais (TAS).

Empirinėje darbo dalyje atliktas Nasdaq Baltic vertybinių popierių rinkoje listinguojamų bendrovių finansinės atskaitomybės kokybės tyrimas, remiantis auditoriaus išvadų analize 2019 – 2024 metų laikotarpiu. Iš viso išanalizuotos 278 auditoriaus išvados, surinktos iš viešai prieinamų finansinių ataskaitų. Tyrimo metu vertintas auditoriaus nuomonių pasiskirstymas, jų dinamika pagal laikotarpį ir sektorius. Taip pat atlikta modifikuotos nuomonės tikimybės analizė. Siekiant nustatyti galimus ryšius tarp auditoriaus nuomonės tipo, veiklos sektoriaus ir finansinių metų, taikant Chi – square testą.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad didžioji dalis (93,5 proc.) auditoriaus išvadų buvo besąlyginės, o modifikuotos nuomonės sudarė palyginti nedidelę dalį. Tai rodo, kad didžioji dalis analizuotų įmonių finansines ataskaitas rengia laikydamosi apskaitos standartų. Jų finansinės atskaitomybės kokybė yra aukšta. Atlikta auditoriaus nuomonių pasiskirstymo analizė pagal sektorius nustatė, kad modifikuotos auditoriaus nuomonės dažniausiai pasitaikė tam tikruose sektoriuose. Pavyzdžiui, maisto, gėrimų ir tabako, statybos ir medžiagų, pramoninių prekių ir paslaugų bei nekilnojamojo turto sektoriuose. Tuo tarpu kai kuriuose sektoriuose (pvz. bankų, energijos arba telekomunikacijos) modifikuotų nuomonių nustatyta visai nebuvo. Statistiniai tyrimo rezultatai parodė, kad auditoriaus nuomonės tipas nėra statistiškai reikšmingai susijęs nei su bendrovių veiklos sektoriumi, nei su finansiniais metais.

Apibendrinant tyrimo rezultatus daroma išvada, kad Nasdaq Baltic rinkoje listinguojamų bendrovių finansinės atskaitomybės kokybė analizuojamu laikotarpiu yra aukšta. Auditoriaus išvada išlieka patikimu finansinės informacijos vertinimo įrankiu. Siūloma ateities tyrimuose išsamiau vertinti finansinės atskaitomybės kokybę, analizuojant ne tik auditoriaus nuomonės tipą, bet ir pagrindinius audito dalykus. Jie leistų nustatyti svarbiausias auditoriaus rizikos sritis. Taip pat rekomenduojama išplėsti analizuojamą laikotarpį. Tai leis įvertinti ilgalaikes auditoriaus išvadų pasiskirstymo tendencijas ir galimus finansinės atskaitomybės kokybės pokyčius. Kadangi buvo susidurta su tyrimo apribojimais, siūloma ateities tyrimus atlikti, naudojant platesnę informaciją. Pavyzdžiui, išanalizuoti audito vykdymo procesą arba įmonių valdymo struktūrą.

**ASSESSMENT OF THE QUALITY OF FINANCIAL REPORTING OF
COMPANIES WHOSE SECURITIES ARE LISTED ON THE NASDAQ
BALTIC MARKET BASED ON TYPES OF AUDITOR'S OPINIONS:**

ANALYSIS FOR THE PERIOD 2019 – 2024

ALEKSANDRA RAŽANAUSKIENĖ

Master thesis

Accounting and Financial Management

Vilnius University, Faculty of Economics and Business Administration

Supervisor – Assist. Dr. Darius Vaicekauskas

Vilnius, 2026

SUMMARY

54 pages, 12 tables, 10 figures, 29 references.

The main purpose of this master's thesis is to analyze the theoretical aspects of the auditor's conclusions, to assess the quality of financial reporting of companies listed on the Nasdaq Baltic market for the period 2019-2024, based on the analysis of the types of auditor's opinion.

The work consists of three main parts: literature analysis, research and its results, conclusions and recommendations.

The literature review discusses the theoretical and regulatory aspects of the auditor's report. The first part examines the characteristics of the quality of financial reporting and their impact on the auditor's report, in order to reveal the links between the quality of financial statement information and the type of auditor's report. It is emphasized that an unqualified auditor's opinion indicates higher quality, while modified opinions may signal possible distortions or risks in financial reporting. The theoretical aspects of the audit, are analyzed later. The essence of the independent auditor's conclusions for users of financial reporting is studied. The structure of the auditor's report, its regulation are analyzed. Its components and requirements that ensure the consistency,

comparability and informativeness of the auditor's conclusions are described. The current legislation and International Standards on Auditing (ISA) are used.

The empirical part of the work conducted a study of the quality of financial reporting of companies listed on the Nasdaq Baltic stock market, based on the analysis of auditor's conclusions for the period 2019-2024. A total of 278 auditor's opinions were analyzed, collected from publicly available financial statements. The study assessed the distribution of auditor's opinions, their dynamics by period and sector. An analysis of the probability of a modified opinion was also performed. In order to identify possible relationships between the type of auditor's opinion, the sector of activity and the financial year, the Chi-square test was applied.

The results of the study revealed that the majority (93.5 percent) of auditor's conclusions were unqualified, and modified opinions accounted for a relatively small proportion. This indicates that the majority of the analyzed companies prepare their financial statements in accordance with accounting standards. The quality of their financial reporting is high. The analysis of the distribution of auditor's opinions by sector determined that modified auditor's opinions were most common in certain sectors, for example, in the food, beverages and tobacco, construction and materials, industrial goods and services and real estate sectors. Meanwhile, in some sectors (e.g. banking, energy or telecommunications) no modified opinions were found at all. The statistical results of the study showed that the type of auditor's opinion is not statistically significantly related to either the company's sector of activity or the financial year.

Summarizing the results of the study, it is concluded that the quality of financial reporting of companies listed on the Nasdaq Baltic market is high in the analyzed period. The auditor's opinion remains a reliable tool for assessing financial information. It is proposed that future studies assess the quality of financial reporting in greater detail by analyzing not only the type of auditor's opinion but also the main audit matters. They would allow the identification of the most significant areas of audit risk. It is also recommended to expand the analyzed period. This will help assess long-term trends in the distribution of auditor's conclusions and possible changes in the quality of financial reporting. Since the study was limited, it is proposed to conduct future studies using broader information, for example, to analyze the audit process or the corporate governance structure.